

Хмельницький національний університет
Гуманітарно-педагогічний факультет
Кафедра технологічної та професійної освіти
і декоративного мистецтва

**МАТЕРІАЛИ НАУКОВОЇ
СТУДЕНТСЬКОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
СЕКЦІЇ КАФЕДРИ
ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ТА
ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ І
ДЕКОРАТИВНОГО МИСТЕЦТВА**

27 травня
Хмельницький
2026

Рекомендовано до друку рішенням кафедри технологічної та професійної освіти і декоративного мистецтва Хмельницького національного університету, протокол № 9 від 27.05.2026 року

Редакційна колегія:

Андрощук І. В., д-р. пед. наук, проф.;
Андрощук І. П., д-р. пед. наук, проф.;
Красильникова Г.В., д-р. пед. наук, проф.;
Самборська О.В., канд. пед. наук, доц.;
Герніченко І. І., канд. пед. наук, доц.;
Бохонько Є.О., канд. пед. наук, доц.;
Хренова В.В., канд. пед. наук, доц.

Відповідальні за випуск: Бохонько Є.О., Герніченко І. І.

Матеріали наукової студентської конференції секції кафедри технологічної та професійної освіти і декоративного мистецтва. (м. Хмельницький, 27 травня 2026 р.) / ред. кол.: І. В. Андрощук, І. П. Андрощук [та ін.]. – Хмельницький : ХНУ, 2026. – 65 с. (укр.)

Представлено матеріали доповідей учасників наукової студентської конференції секції кафедри технологічної та професійної освіти і декоративного мистецтва Хмельницького національного університету.

Матеріали, що включені до збірника, подані в авторській редакції.

© Автори статей, 2026

ЗМІСТ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ І ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

ГУМЕНЮК МИКОЛА

Науково-дослідницька робота студентів у закладах професійної освіти.....5

ГУМЕНЮК МИКОЛА

Роль критичного мислення в управлінні часом майбутнього фахівця
автотранспортної сфери.....7

КОРДОН БОГДАН

Освітнє середовище як чинник розвитку мотивації студентів
закладів професійної освіти.....8

КОШЕЛЬ ІРИНА

Комікс як засіб візуалізації навчального матеріалу на уроках технологій.....12

ЛЕГКИЙ АРТЕМ

Діагностика рівнів сформованості професійної культури майбутніх фахівців
автомобільного транспорту.....14

ЛЕСЬКОВ РОМАН

Оформлення списків у системі управління контентом WORDPRESS.....18

МИХАЙЛЯК ЮРІЙ

Stem-технології як засіб технічного розвитку учнів старшої школи
в умовах сучасності.....19

ПАНЧУК РОМАН

Використання інтерактивних методів на уроках технологій у 6 класі.....21

СЕМЕНИШИН ІЛЛЯ

Використання блоку «Довільний HTML» у WORDPRESS.....22

ТАРІКОВ ІВАН

Інтеграція ігрових технологій у практичне навчання
студентів технічних спеціальностей.....24

ШИПКО АРТЕМ

Подолання професійних стереотипів у робітничому середовищі з обслуговування
та ремонту автомобілів засобами критичного мислення.....27

ТРАДИЦІЇ І СУЧАСНІСТЬ В ОБРАЗОТВОРЧОМУ ТА ДЕКОРАТИВНОМУ МИСТЕЦТВІ

БАГРІЙ МИХАЙЛО

Традиції рельєфного різьблення по деревині в сучасному декоративному мистецтві.....29

ВОЙЦЕХІВСЬКА КАТЕРИНА Технологія застосування сучасних прокладкових матеріалів у текстильній аплікації.....	30
ГУЦАЛЮК АЛІНА Художньо-образний зміст теми декоративної композиції «На зустріч світлу» у вишивальній техніці.....	31
ДЕМЧУК АНАСТАСІЯ Нетканий гобелен: технологічні особливості та сучасні можливості техніки.....	33
ЖВАВЕЦЬ МАРИНА Текстильна аплікація з фетру та ручна вишивка як засоби художнього оновлення джинсових виробів.....	35
МАСОН АНДРІЙ Ідея та художньо-образне обґрунтування теми декоративної композиції «Пори року»	36
МИХАЙЛИК АЛЬОНА Ідея та художньо-образне обґрунтування теми декоративної композиції «Літочин» у змішаній текстильній техніці.....	41
МРУЧКІВСЬКА АНАСТАСІЯ Художньо-виразні особливості інтерпретації архетипічних образів у декоративній композиції «Доля».....	50
ОСТРІВСЬКА ЮЛІАНА Ідея та художньо-образне обґрунтування теми декоративної композиції «Все починається з любови» за мотивами подільського розпису у вишивальній техніці.....	51
САМБОРСЬКА БОГДАНА Художньо-технологічні особливості поєднання матеріалів різної структури при виготовленні виробів у техніці квілтинг.....	57
СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ В АВТОМОБІЛЬНОМУ ТРАНСПОРТІ	
ДУША ДЕНИС Використання цифрових технологій для контролю технічного стану автомобілів.....	59
КИРИЛЮК ДМИТРО Технічне обслуговування двигунів внутрішнього згорання: проблеми та шляхи їх вирішення.....	60
ЛЕЩИШИН ПАВЛО Характеристика тенденцій розвитку автомобільних двигунів.....	61
РИМАРЧУК ВІТАЛІЙ Розробка та оптимізація графіка технічного обслуговування автомобіля TOYOTA C-HR	63

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ І ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

ГУМЕНЮК МИКОЛА

*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
ОПП «Професійна освіта. Транспорт (Обслуговування та ремонт автомобілів)»
Науковий керівник – д-р пед. наук, проф. АНДРОЩУК Ірина*

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКА РОБОТА СТУДЕНТІВ У ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Сьогодення сповнено значною кількістю викликів, які так чи інакше впливають на підготовку майбутніх спеціалістів у системі професійної (професійно-технічної) освіти. Трансформація економічних процесів, перебування суспільства у стані постійної мінливості та необхідність виконувати свої безпосередні обов'язки в умовах нової парадигми відносин на ринку праці спричиняють підвищення конкуренції. Переважна більшість роботодавців надає перевагу спеціалістам, які не лише мають необхідний обсяг знань та навчені виконувати базові функції відповідно до отриманої професії, а працівникам нового покоління, що здатні не тільки виконувати свої безпосередні обов'язки, а вміють критично мислити, вдосконалювати набуті вміння та навички, знаходяться у процесі постійного безперервного саморозвитку. Найбільш успішними будуть фахівці, які вміють навчатися впродовж життя, ставити цілі та досягати їх за допомогою наукового пошуку. У цьому контексті науково-дослідницька робота студентів стає невід'ємним складником освітнього процесу, оскільки вона виступає дієвим інструментом трансформації традиційного навчання в активне та творче [2].

Організація освітнього, практичного та пошукового процесів у вітчизняних закладах професійної освіти спирається на чітко визначене державне нормативно-правове підґрунтя. Професійна (професійно-технічна) освіта є складником системи освіти України. Вона є комплексом педагогічних та організаційно-управлінських заходів, спрямованих на забезпечення здобуття громадянами знань, умінь і навичок у відповідній галузі професійної діяльності, розвиток професійної компетентності та загальної культури, створення умов для їх безперервної освіти [1]. Реалізація цих нормативних положень у сучасній педагогічній практиці вимагає інтеграції елементів науково-дослідницької та раціоналізаторської діяльності безпосередньо в структуру теоретичних і практичних занять. Це дозволяє створювати надійні умови для безперервного інтелектуального розвитку студентської молоді, підвищення їхньої професійної спроможності та успішної адаптації до технологічних змін [1; 3].

Сучасна модернізація системи підготовки робітничих кадрів безпосередньо пов'язана з оновленням дидактичних підходів та впровадженням інноваційних технологій навчання. Науковці наголошують, що розвиток дослідницьких умінь студентів професійних ліцеїв дозволяє кардинально змінити якість підготовки майбутніх фахівців. Обґрунтовуючи інноваційні трансформації, дослідники зазначають, що модернізація професійної освіти і навчання має здійснюватися на засадах інноваційних педагогічних технологій, що забезпечують формування у майбутніх кваліфікованих робітників професійної мобільності, здатності самостійно набувати нових знань, оперативно реагувати на зміни в технологіях і організації праці [2]. Залучення здобувачів освіти до науково-дослідницької та

творчої діяльності дозволяє успішно реалізувати ці стратегічні завдання, перетворюючи звичайне накопичення теоретичних відомостей на процес активного перетворення інформаційного середовища через пошук і практичне застосування раціональних рішень.

Ефективність впровадження дослідницьких елементів в освітнє середовище закладу професійної освіти регламентується чіткою структуризацією та послідовності дій усіх суб'єктів навчання. Цей процес має системний характер і розгортається через взаємопов'язані етапи, які забезпечують поступове занурення студента у простір наукового і технічного пошуку. Як підтверджують профільні наукові дослідження, організація самостійної та дослідницької діяльності здобувачів професійної освіти в процесі вивчення спеціальних дисциплін вимагає створення відповідного інформаційно-навчального середовища, яке спонукає до аналізу виробничих ситуацій та пошуку оптимальних рішень [3]. Реалізація цього середовища передбачає проходження кількох послідовних етапів: організаційно-підготовчого (вибір теми), теоретико-пошукового (робота з джерелами інформації), практично-експериментального (проведення дослідів або моделювання) та підсумкового етапу, який включає оформлення результатів та їх захист [2; 3].

Особливе місце в системі організації науково-дослідницької роботи студентів посідає зміна ролевих функцій учасників освітнього процесу та впровадження коучингових технологій взаємодії. Успіх самостійного пошуку здобувача освіти безпосередньо завистить від зміни парадигми спілкування між викладачем та учнем, відходу від авторитарного стилю на користь партнерства. В умовах особистісно орієнтованого навчання педагог перестає бути просто транслятором готових знань, а стає організатором навчально-дослідницької діяльності, консультантом і тьютором, який допомагає учневі визначити індивідуальну траєкторію пошуку, здійснює постійний зворотний зв'язок та стимулює його пізнавальну активність [2]. Викладач супроводжує студента на всіх етапах розробки наукового чи конструкторського проекту, підтримує самостійність у прийнятті рішень, допомагає раціонально управляти часом і долати бар'єри в процесі аналізу складної технічної інформації [3].

Таким чином, інтеграція науково-дослідницької роботи в освітній простір закладів професійної (професійно-технічної) освіти є об'єктивною вимогою часу та важливим чинником забезпечення високої якості підготовки конкурентоспроможних фахівців. Залучення студентської молоді до вирішення реальних дослідницьких і творчих завдань забезпечує глибоке засвоєння навчального матеріалу, активізує мислення, розвиває професійну мобільність та форми високі соціально-адаптаційні можливості особистості в умовах мінливого ринку праці [2; 3]. Оволодіння навичками самостійного пошуку та аналізу інформаційних ресурсів закладає міцне підґрунтя для подальшої успішної самореалізації випускника закладу освіти як у професійній сфері, так і в процесі подальшого навчання.

Додатково слід підкреслити, що стратегічна перспективність науково-дослідницької діяльності студентів полягає у створенні надійних умов для формування культури безперервної освіти впродовж усього життя. Впровадження інноваційних та ресурсно-орієнтованих технологій у процесі дослідницької роботи дозволяє студентам усвідомити цінність власного інтелектуального потенціалу, навчитися раціонально управляти часом і ресурсами під час виконання професійних завдань, а також здійснювати об'єктивну самооцінку результатів своєї праці. У підсумку, системно організована науково-дослідницька робота трансформує традиційне освітнє середовище, забезпечуючи підготовку вмотивованих фахівців нового покоління, здатних до постійного самовдосконалення, самоорганізації та ефективного вирішення складних завдань у майбутній трудовій діяльності [1; 2].

Література:

1. Закон України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» від 10.02.1998 № 103/98-ВР. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://surl.li/idoqds>
2. Модернізація професійної освіти і навчання в контексті євроінтеграційних процесів. *Інноваційна педагогіка*. 2023. Вип. 57. С. 142–148. Офіційний сайт наукового журналу «Інноваційна педагогіка». URL: <http://www.innovativepedagogy.od.ua/>
3. Організація самостійної та дослідницької діяльності здобувачів професійної освіти. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка*. 2016. Вип. 12. С. 34–41. Електронна бібліотека НАПН України. URL: <https://surl.cc/vtichq>

ГУМЕНЮК МИКОЛА

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
ОПП «Професійна освіта. Транспорт (Обслуговування та ремонт автомобілів)»
Науковий керівник – д-р пед. наук, проф. КРАСИЛЬНИКОВА Ганна

РОЛЬ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ В УПРАВЛІННІ ЧАСОМ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ АВТОТРАНСПОРТНОЇ СФЕРИ

Час в автосервісі – це ключовий економічний та виробничий ресурс, що визначає вартість послуг, ефективність роботи майстрів, логістику підприємства з обслуговування та ремонту легкових автомобілів та задоволеність клієнтів [1]. Майбутній фахівець має вміти співвідносити швидкість ремонту та його бездоганну якість, оскільки спроби зекономити час без глибокого аналізу причин поломки автомобіля може призвести до помилок у діагностиці, повторних ремонтів та перевитрат часу в довгостроковій перспективі.

Критичне мислення майстра автосервісу виступає виробничим інструментом, що оптимізує часові витрати на кожному етапі його діяльності: діагностика – найскладніший етап, на якому слід подолати когнітивні упередження «шаблонного мислення»; етап пошуку несправностей – провести аналіз причинно-наслідкових зв'язків; етап безпосереднього ремонту агрегатів, деталей та систем автомобіля, де під час виконання механічних робіт критичне мислення трансформується у контроль технологічного процесу та раціоналізацію ручної праці.

У контексті оптимізації робочого часу майстра автосервісу вагоме значення має концепція Д. Канемана про дві системи мислення [2]. Помилки в діагностиці та, як наслідок, втрата часу часто пов'язані з домінуванням Системи 1 – швидкого, інтуїтивного мислення, що спирається на професійні шаблони й упередження. Натомість раціональне управління часом потребує свідомого включення Системи 2 (повільного, аналітичного мислення), яке створює когнітивне підґрунтя для критичного мислення. Саме воно дозволяє майстру вчасно зупинити хаотичні дії, піддати сумніву очевидні гіпотези та перевірити технічні дані перед початком ремонту.

При цьому варто розмежовувати аналітичне та критичне мислення у професійній діяльності майстра з технічного обслуговування та ремонту автомобілів, як це зробив у своїй праці американський філософ Метью Ліпман [3]. Якщо аналітичне мислення дозволяє фахівцю детально розібрати складну технічну систему автомобіля на компоненти та простежити логічні зв'язки між ними, то критичне мислення виступає інструментом верифікації цих зв'язків. Воно дозволяє піддати сумніву первинні діагностичні гіпотези, виявити приховані технічні ризики та захистити майстра від шаблонних рішень, що є ключовим фактором оптимізації його робочого часу.

Критичне мислення є фундаментом для гнучкого й ефективного управління часом. На етапі планування воно допомагає уникнути переоцінювання власних сил та недооцінювання часу на виконання запланованих завдань та скласти реальний графік робіт. Тайм-менеджмент передбачає першочергове виконання пріоритетних завдань, однак розуміння яке завдання є пріоритетним можна досягнути лише за допомогою критичного аналізу актуальності запланованих завдань. Справжнє управління часом перевіряється у форс-мажорних обставинах, коли план повністю руйнується і потрібно швидко оцінити нову реальність. Розвинене критичне мислення фахівця дозволяє уникнути стресу та паніки, перебудувати графік роботи з урахуванням нових умов та впливів, знайти альтернативні виходи.

Отже, ефективний тайм-менеджмент майбутнього фахівця автотранспортної сфери неможливий без розвинутого критичного мислення, адже саме воно дозволяє оперативно й раціонально діяти в динамічних та непередбачуваних умовах сучасного виробництва.

Література

- 1 Лунев, С. А. (2011). Організація автомобільного сервісу : навч. посіб. КНТ. – 264 с.
- 2 Канеман, Д. (2017). Мислення швидке й повільне (М. Яковлев, пер. з англ.). Наш Формат. (Оригінал опубліковано 2011 р.). – 480 с.
- 3 Lipman, M. (2003). Thinking in education. Cambridge University Press. – 304 с.

КОРДОН БОГДАН

*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
ОПП «Професійна освіта. Транспорт (Обслуговування та ремонт автомобілів)»
Науковий керівник: канд. пед. наук., доцент GERНІЧЕНКО Іван*

ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Сучасна система професійної освіти орієнтована на підготовку компетентного, мобільного та конкурентоспроможного фахівця, здатного до професійного саморозвитку та адаптації до змін на ринку праці. У зв'язку з цим особливого значення набуває проблема формування позитивної мотивації до навчальної діяльності студентів закладів професійної освіти. Одним із найважливіших чинників розвитку мотивації є освітнє середовище, яке створює умови для активного професійного становлення особистості.

У педагогічній науці освітнє середовище розглядається як сукупність соціальних, психологічних, матеріально-технічних та педагогічних умов, у межах яких здійснюється освітній процес. Воно охоплює взаємодію викладачів і студентів, зміст освіти, організацію навчальної діяльності, систему міжособистісних відносин, а також матеріальне забезпечення навчання. Саме освітнє середовище значною мірою визначає рівень активності здобувачів освіти, їхнє ставлення до навчання та професійного розвитку.

Дослідники підкреслюють, що позитивне освітнє середовище сприяє розвитку внутрішньої мотивації студентів, формуванню інтересу до навчання та усвідомленню значущості майбутньої професії [1]. Якщо освітній процес організований таким чином, що студент відчуває підтримку, можливість самореалізації та практичну цінність отриманих знань, це підвищує його навчальну активність і відповідальність.

Важливим елементом освітнього середовища є психологічний клімат у закладі освіти, оскільки саме він значною мірою визначає емоційний комфорт здобувачів освіти, рівень

їхньої навчальної активності та ставлення до професійної підготовки. Позитивний психологічний клімат формується на основі доброзичливих взаємин між викладачами та студентами, атмосфери співпраці, взаємоповаги, підтримки та довіри. За таких умов студенти відчують себе повноцінними учасниками освітнього процесу, мають можливість вільно висловлювати власну думку, проявляти ініціативу та творчість. Це сприяє розвитку впевненості у власних силах, формуванню позитивної самооцінки та підвищенню мотивації до навчальної діяльності.

Особливе значення має педагогічна підтримка з боку викладача. Уважне ставлення до потреб студентів, справедливе оцінювання, готовність допомогти у вирішенні навчальних труднощів формують позитивне емоційне ставлення до освітнього процесу. Студенти, які відчують підтримку та зацікавленість з боку педагогів, частіше проявляють активність на заняттях, відповідально ставляться до виконання завдань та демонструють вищий рівень зацікавленості у професійному розвитку.

Позитивний психологічний клімат також сприяє розвитку комунікативних навичок, уміння працювати в колективі та конструктивно взаємодіяти з іншими. У процесі спільної діяльності студенти навчаються співпраці, взаємодопомозі та відповідальності за спільний результат, що є важливими якостями майбутнього фахівця.

Натомість несприятливий психологічний клімат може негативно впливати на мотивацію студентів. Авторитарний стиль педагогічного спілкування, надмірний контроль, постійна критика, ігнорування індивідуальних особливостей здобувачів освіти або байдужість до їхніх проблем можуть викликати емоційне напруження, невпевненість у власних можливостях та зниження інтересу до навчання. У таких умовах студенти часто виконують навчальні завдання формально, без внутрішнього прагнення до професійного розвитку.

Крім того, негативний психологічний клімат може призводити до конфліктів у студентському колективі, підвищення рівня тривожності та зниження загальної ефективності освітнього процесу. Саме тому створення комфортної психологічної атмосфери є одним із важливих завдань закладу професійної освіти, оскільки від цього значною мірою залежить успішність формування позитивної мотивації до навчальної діяльності та професійного становлення студентів.

Суттєву роль у формуванні мотивації відіграє зміст навчання та його професійна спрямованість. Для студентів закладів професійної освіти особливо важливим є усвідомлення практичної значущості навчального матеріалу, оскільки саме це дозволяє зрозуміти зв'язок між навчанням і майбутньою професійною діяльністю. Якщо здобувач освіти бачить, що отримані знання та вміння можуть бути використані у реальних виробничих умовах, його зацікавленість у навчанні значно підвищується. У такому випадку освітній процес сприймається не як формальне виконання навчальних завдань, а як необхідний етап професійного становлення.

Професійна спрямованість змісту навчання сприяє розвитку внутрішньої мотивації, оскільки формує усвідомлене ставлення до майбутньої спеціальності. Студенти починають розуміти значення окремих дисциплін для професійної підготовки, що позитивно впливає на їхню активність, відповідальність та прагнення до самовдосконалення. Особливо важливим є поєднання теоретичних знань із практичною діяльністю, адже саме практична складова дозволяє здобувачам освіти переконатися у необхідності вивчення навчального матеріалу.

З цією метою важливе значення має використання практико-орієнтованих технологій навчання, які наближають освітній процес до реальних умов професійної діяльності. До таких технологій належать аналіз виробничих ситуацій, виконання практичних завдань,

робота над професійними проєктами, проведення майстер-класів, тренінгів та професійних проб. Вони сприяють активізації пізнавальної діяльності студентів, розвитку професійного мислення та формуванню практичних умінь і навичок [2].

Важливу роль у підвищенні мотивації також відіграє залучення студентів до виробничої практики та моделювання реальних професійних ситуацій. Під час такої діяльності здобувачі освіти мають можливість застосовувати отримані знання на практиці, оцінювати власний рівень підготовки та усвідомлювати перспективи професійного розвитку. Це сприяє формуванню професійного інтересу, підвищенню впевненості у власних силах та розвитку відповідального ставлення до навчання.

Крім того, професійно спрямований зміст навчання дозволяє створювати умови для розвитку творчості та самостійності студентів. Виконання практичних завдань, пов'язаних із майбутньою професією, стимулює здобувачів освіти до пошуку нових рішень, прояву ініціативності та активної участі в освітньому процесі. Саме тому професійна спрямованість навчання є важливим чинником розвитку стійкої мотивації до навчальної діяльності у закладах професійної освіти.

Ще одним важливим чинником розвитку мотивації студентів є використання сучасних педагогічних технологій, які забезпечують активну взаємодію учасників освітнього процесу та сприяють підвищенню зацікавленості у навчанні. Традиційні методи подачі навчального матеріалу не завжди здатні підтримувати стійкий інтерес здобувачів освіти, тому важливого значення набувають інноваційні підходи, що орієнтовані на активізацію пізнавальної діяльності, розвиток творчого мислення та самостійності студентів.

Особливу роль у формуванні позитивної навчальної мотивації відіграють інтерактивні методи навчання. Робота в групах, дискусії, мозкові штурми, аналіз проблемних ситуацій та колективне вирішення професійних завдань сприяють залученню студентів до активної навчальної діяльності. Такі методи створюють умови для співпраці, обміну думками та розвитку комунікативних навичок. У процесі взаємодії здобувачі освіти не лише краще засвоюють навчальний матеріал, а й відчують власну значущість та відповідальність за результати спільної роботи.

Ефективним засобом підвищення мотивації є проєктна діяльність, яка дозволяє студентам самостійно планувати та виконувати навчальні завдання, пов'язані з майбутньою професією. Участь у проєктах сприяє розвитку ініціативності, творчості, критичного мислення та навичок самостійного пошуку інформації. Крім того, проєктна діяльність дає можливість здобувачам освіти бачити практичний результат своєї роботи, що позитивно впливає на їхню навчальну активність та інтерес до професійної підготовки.

Важливе місце у професійній освіті займають ділові та рольові ігри, які моделюють реальні виробничі ситуації. У ході таких занять студенти мають можливість виконувати професійні ролі, приймати рішення, аналізувати проблеми та знаходити шляхи їх вирішення. Це дозволяє не лише закріпити теоретичні знання, а й сформувати практичні вміння, необхідні для майбутньої професійної діяльності. Ігрові методи навчання створюють емоційно позитивну атмосферу, що також сприяє підвищенню мотивації.

Суттєвий вплив на мотивацію студентів мають інформаційно-комунікаційні технології. Використання мультимедійних презентацій, електронних освітніх ресурсів, онлайн-платформ, відеоматеріалів та цифрових симуляторів робить освітній процес більш сучасним, доступним і наочним. Завдяки інформаційним технологіям студенти отримують можливість працювати з різними джерелами інформації, самостійно організовувати навчальну діяльність та вдосконалювати професійні навички.

Застосування сучасних педагогічних технологій сприяє переходу студентів від пасивного сприйняття інформації до активної навчальної діяльності. У таких умовах здобувачі освіти не лише отримують знання, а й набувають досвіду практичного застосування професійних умінь, що підвищує їхню впевненість у власних можливостях та стимулює прагнення до професійного саморозвитку. Саме тому впровадження інноваційних технологій навчання є важливою умовою формування стійкої мотивації студентів закладів професійної освіти.

Матеріально-технічне забезпечення є важливою складовою освітнього середовища, оскільки воно безпосередньо впливає на якість професійної підготовки та рівень навчальної мотивації студентів. Наявність сучасного обладнання, спеціалізованих лабораторій, навчально-виробничих майстерень, комп'ютерної техніки та мультимедійних засобів навчання створює сприятливі умови для ефективного засвоєння теоретичних знань і формування практичних умінь. У сучасних умовах професійна освіта повинна максимально відповідати вимогам ринку праці, тому оновлення матеріально-технічної бази є необхідною умовою підготовки конкурентоспроможного фахівця.

Сучасне навчальне обладнання дозволяє зробити освітній процес більш наочним, цікавим і практично спрямованим. Використання мультимедійних технологій, цифрових платформ, симуляторів та спеціалізованих програм сприяє кращому сприйняттю навчального матеріалу та підвищує зацікавленість студентів у навчанні. Крім того, робота з сучасною технікою допомагає здобувачам освіти адаптуватися до реальних умов майбутньої професійної діяльності та формує готовність до використання новітніх технологій у виробничому процесі.

Особливо важливе значення має організація практичної підготовки в умовах, максимально наближених до реального виробництва. Навчальні лабораторії та майстерні, оснащені сучасним обладнанням, дозволяють студентам не лише закріплювати теоретичні знання, а й формувати професійні навички через виконання практичних завдань. У таких умовах здобувачі освіти мають можливість відчувати значущість обраної професії, усвідомити перспективи професійного розвитку та побачити результати власної діяльності. Це позитивно впливає на формування професійного інтересу та підсилює внутрішню мотивацію до навчання.

Важливу роль у розвитку мотивації відіграє організація самостійної діяльності студентів. Самостійна робота є важливим компонентом сучасного освітнього процесу, оскільки вона сприяє формуванню відповідальності, ініціативності та здатності до самоосвіти. Надання студентам можливості самостійно виконувати навчальні завдання, брати участь у творчих проєктах, конкурсах, дослідницькій діяльності та професійних заходах стимулює їхню пізнавальну активність і сприяє розвитку впевненості у власних силах.

У процесі самостійної діяльності студенти навчаються приймати рішення, аналізувати інформацію, планувати власну роботу та оцінювати результати своєї діяльності. Успішне виконання завдань формує позитивний досвід досягнення результату, що є важливим чинником розвитку внутрішньої мотивації. Крім того, самостійна робота сприяє формуванню навичок самоконтролю та самоорганізації, які є необхідними для подальшої професійної діяльності та безперервного професійного розвитку.

Особливе значення у системі професійної освіти має виробниче навчання та практика. Саме під час практичної діяльності студенти мають можливість застосовувати отримані знання у реальних або наближених до реальних виробничих умовах. Виробнича практика дозволяє здобувачам освіти краще зрозуміти специфіку майбутньої професії, оцінити власний рівень підготовки та усвідомити важливість професійних знань і умінь.

Під час проходження практики студенти знайомляться з сучасними виробничими технологіями, організацією праці, професійними вимогами та особливостями взаємодії у трудовому колективі. Це сприяє формуванню професійного інтересу, відповідального ставлення до роботи та розвитку готовності до майбутньої професійної діяльності. Крім того, позитивний досвід виробничої практики підвищує впевненість студентів у власних можливостях і стимулює прагнення до професійного самовдосконалення [3].

Слід зазначити, що освітнє середовище впливає не лише на рівень навчальної мотивації, але й на формування особистості студента загалом. Воно сприяє розвитку професійних цінностей, комунікативних навичок, здатності до співпраці та професійної самореалізації. Саме тому створення позитивного та мотиваційно насиченого освітнього середовища є одним із пріоритетних завдань закладів професійної освіти.

Література

1. Бондар Л., Литвинчук Н. Мотивація навчальної діяльності студентів як провідний чинник підготовки майбутніх фахівців. Наукові записки НУ «Острозька академія». 2020. URL: <https://journals.oa.edu.ua/Psychology/article/view/2970>
2. Сікорський П., Красильников Н. Формування мотивації студентів до навчання у закладах професійної освіти під час дистанційного навчання. Вища освіта України. 2024. URL: <https://journals.udu.kyiv.ua/index.php/vou/article/view/239>
3. Бурдун В. В. Формування в учнів професійно-технічних навчальних закладів мотивації навчальної діяльності. Духовність особистості: методологія, теорія і практика. 2008. URL: <http://hdl.handle.net/123456789/10253>

КОШЕЛЬ ІРИНА

*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
ОПП «Середня освіта. Трудове навчання та технології, інформатика»
Науковий керівник: канд.пед. наук, доцент САМБОРСЬКА Олена*

КОМІКС ЯК ЗАСІБ ВІЗУАЛІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ

Сучасний освітній процес функціонує в умовах активного розвитку цифрового середовища та зростання ролі візуальних засобів подання інформації. Учні дедалі частіше сприймають інформацію через короткі, яскраві та образні форми, серед яких особливе місце займають навчальні комікси. Вони поєднують текст і візуальний ряд, що робить навчальний матеріал більш доступним, емоційно насиченим і зрозумілим для школярів. Саме тому використання коміксів у сучасній освіті набуває особливої актуальності та відповідає вимогам Нової української школи [1].

Навчальні комікси є сучасним інструментом навчання, який поєднує у собі освітню та розважальну функції. Вони допомагають учням засвоювати навчальний матеріал через захопливі сюжети та яскраві ілюстрації. На відміну від традиційного текстового подання інформації, комікси забезпечують інтерактивну форму навчання, яка сприяє розвитку творчості, логічного та критичного мислення. Завдяки динамічному викладу інформації та візуальним підказкам учні краще запам'ятовують матеріал і можуть повертатися до нього для повторення та закріплення знань [2].

У сучасній педагогіці навчальні комікси класифікують за типами та жанрами. Серед основних типів виділяють малюнок-карикатуру, комікс-жарт, поняттєвий комікс та комікс-смужку. Малюнок-карикатура складається переважно з одного кадру та використовує гумор

для привернення уваги учнів і полегшення запам'ятовування матеріалу. Комікс-жарт поєднує текст і зображення для пояснення певного явища або поняття. Поняттєвий комікс демонструє різні точки зору персонажів щодо певної проблеми та стимулює учнів до обговорення й пошуку правильного рішення. Комікс-смужка складається з кількох послідовних кадрів, що дозволяють поетапно демонструвати процес або явище [3].

Поряд із типами важливу роль відіграють жанри навчальних коміксів. Найбільш поширеними є науково-популярні, історичні та художньо-пригодницькі комікси. Науково-популярні комікси спрямовані на пояснення законів, явищ та понять через наочні приклади. Історичні комікси допомагають учням краще зрозуміти події минулого, причинно-наслідкові зв'язки та особливості певної епохи. Художньо-пригодницькі комікси подають навчальний матеріал через динамічний сюжет і пригоди героїв, що особливо приваблює учнів молодшого та середнього шкільного віку [4].

Однією з головних переваг навчальних коміксів є їх позитивний вплив на освітній процес. Вони сприяють підвищенню мотивації до навчання, розвитку пізнавального інтересу, формуванню творчого мислення та візуальної культури. Завдяки поєднанню тексту та графіки комікси дозволяють учням легше сприймати складну інформацію, встановлювати логічні зв'язки та краще розуміти навчальний матеріал. Крім того, використання коміксів сприяє розвитку комунікативних навичок, уміння працювати в команді та презентувати результати власної діяльності.

Важливу роль у створенні навчальних коміксів відіграють сучасні цифрові інструменти. Сьогодні існує велика кількість інтернет-ресурсів, які дозволяють швидко та зручно створювати навчальні комікси навіть без спеціальних художніх навичок. Серед найбільш популярних платформ можна виділити Storyboard That, Pixton, My Storybook, MakeBeliefs Comix та Canva. Ці сервіси пропонують готові шаблони, персонажів, фонові зображення та графічні елементи, що значно спрощує процес створення навчальних матеріалів.

Створення навчального коміксу потребує дотримання певних вимог. Важливими складовими є персонажі, мова, тема, час та графічні елементи. Персонажі мають бути зрозумілими та привабливими для учнів, а мова – доступною й лаконічною. Графічні елементи повинні гармонійно поєднуватися з текстом та не перевантажувати сторінку зайвою інформацією. Водночас важливо зберігати баланс між текстовою та візуальною частинами, оскільки саме поєднання цих елементів забезпечує ефективність коміксу як навчального матеріалу [4].

В межах дослідження розроблено навчальні комікси до проєкту «Мікрозелень на підвіконні» для учнів 6 класу з технології вирощування кімнатних рослин (наприклад, навчальний комікс «Знайомтесь, ми – мікрозелень», див. рисунок 1). Під час створення коміксу було обрано художньо-пригодницький жанр та формат коміксу-смужки, що дозволило поєднати послідовність подання навчального матеріалу з емоційною та візуальною привабливістю для учнів. Головними персонажами стали персоніфіковані насінини гороху та редиски, через діалоги й сюжет яких подано основні етапи вирощування мікрозелені, правила догляду та корисні властивості рослин. Для розроблення коміксу використано платформу Canva, яка дала можливість поєднати готові графічні елементи з власними ілюстраціями та створити наочний навчальний матеріал, адаптований до вікових особливостей учнів 6 класу.

Отже, навчальні комікси є сучасним та ефективним засобом навчання, який поєднує наочність, доступність і творчий підхід до подання інформації. Їх використання у освітньому процесі сприяє кращому засвоєнню знань, розвитку пізнавальної активності та підвищенню мотивації учнів до навчання. Завдяки інтеграції цифрових технологій комікси

стають перспективним інструментом сучасної освіти та важливим елементом формування ключових компетентностей учнів.

Знайомтесь, ми - мікрозелень!

Рисунок 1 – Навчальний комікс «Знайомтесь, ми – мікрозелень»

Література

- 1 Гачкова Ю. Комікс – онлайн-сервіси для створення яскравих історій для будь-якого уроку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://naurok.com.ua/dopovid-na-temu-komiks-onlayn-servisi-dlya-stvorenniya-yaskravih-istoriy-dlya-bud-yakogo-uroku-469702.html>.
- 2 Про комікси, що навчають [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://osvitni-komiksi.webnode.com.ua/pro-nas/>.
- 3 Trnová, E., Janko, T., Trna, J., & Pešková, K. The Types of Educational Comics and Analysis of Their Educational Potential for Science Instruction. *Scientia in Education*, 7(1), 49–64. [Electronic resource]. – <https://doi.org/10.14712/18047106.225>.
- 4 Akcanca N. (2020). An alternative teaching tool in science education: Educational comics. *International Online Journal of Education and Teaching (IOJET)*, 7(4). 1550-1570. [Electronic resource]. – <http://iojet.org/index.php/IOJET/article/view/1063>.

ЛЕГКИЙ АРТЕМ

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
ОПП «Професійна освіта. Транспорт (Обслуговування та ремонт автомобілів)»
Науковий керівник: канд. пед. наук, доцент ГЕРНІЧЕНКО Іван

ДІАГНОСТИКА РІВНІВ СФОРМОВАНOSTІ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ АВТОМОБІЛЬНОГО ТРАНСПОРТУ

Сучасний розвиток транспортної галузі висуває високі вимоги до професійної підготовки майбутніх фахівців автомобільного транспорту. Важливого значення набуває не лише рівень сформованості професійних знань та практичних умінь, але й професійна культура, яка визначає якість професійної діяльності, дотримання норм безпеки, професійної етики та відповідальності. У зв'язку з цим проблема діагностики рівнів сформованості професійної культури здобувачів освіти стає актуальним напрямом педагогічних досліджень.

У сучасних наукових працях професійна культура розглядається як інтегративна характеристика особистості, що поєднує професійні знання, уміння, цінності, норми поведінки та професійно значущі якості [1; 2]. Дослідники наголошують, що професійна культура є важливою складовою професійної компетентності майбутнього фахівця та визначає ефективність його професійної діяльності [3]. У працях науковців також підкреслюється необхідність системного підходу до формування професійної культури та оцінювання рівня її сформованості [4; 5].

Професійна культура майбутнього фахівця автомобільного транспорту є складним інтегративним утворенням, яке охоплює систему професійних знань, практичних умінь, професійних цінностей, мотивації до професійної діяльності та норм професійної поведінки. Її формування здійснюється у процесі теоретичної та практичної підготовки, виробничого навчання, професійної взаємодії та професійного саморозвитку.

Для визначення рівня сформованості професійної культури доцільно використовувати систему критеріїв і показників, які дозволяють комплексно оцінити професійну готовність здобувачів освіти. На основі аналізу структури професійної культури можна виділити когнітивний, операційно-діяльнісний, ціннісно-мотиваційний та поведінковий критерії.

Когнітивний критерій характеризує рівень професійних знань здобувачів освіти. Його показниками є знання професійної термінології, технологій технічного обслуговування та ремонту транспортних засобів, правил охорони праці, техніки безпеки та професійних стандартів. Високий рівень сформованості цього критерію свідчить про системність професійних знань і здатність застосовувати їх у професійній діяльності.

Операційно-діяльнісний критерій відображає сформованість практичних умінь і навичок майбутніх фахівців. Його показниками є здатність виконувати професійні завдання, використовувати сучасне обладнання, дотримуватися технологічних процесів, самостійно вирішувати виробничі ситуації. Цей критерій дозволяє оцінити готовність здобувачів освіти до практичної професійної діяльності.

Ціннісно-мотиваційний критерій визначає ставлення здобувачів освіти до майбутньої професії, рівень професійної мотивації та професійних цінностей. Важливими показниками виступають інтерес до професії, прагнення до професійного саморозвитку, відповідальне ставлення до професійних обов'язків, усвідомлення значущості професійної діяльності.

Поведінковий критерій характеризує дотримання здобувачами освіти професійної етики, норм професійної поведінки, дисциплінованість, культуру професійного спілкування та дотримання правил безпеки. Саме цей критерій значною мірою відображає практичний прояв професійної культури у професійній діяльності.

Відповідно до визначених критеріїв доцільно виділити високий, середній та низький рівні сформованості професійної культури майбутніх фахівців автомобільного транспорту. Високий рівень характеризується системними професійними знаннями, високою професійною мотивацією, сформованими практичними вміннями, відповідальним ставленням до професійної діяльності та дотриманням професійних норм і стандартів. Середній рівень передбачає достатній рівень професійної підготовки, проте характеризується нестійкістю мотивації та потребою у педагогічній підтримці під час виконання професійних завдань. Низький рівень проявляється у фрагментарності професійних знань, недостатньому рівні практичної підготовки, низькій професійній мотивації та недостатньому дотриманні професійних норм.

Для діагностики рівнів сформованості професійної культури майбутніх фахівців автомобільного транспорту доцільно використовувати комплекс взаємодоповнюючих методів дослідження, які дозволяють об'єктивно оцінити рівень сформованості кожного критерію професійної культури. Використання педагогічного спостереження, анкетування, тестування, бесід, аналізу результатів практичної діяльності та експертного оцінювання забезпечує можливість комплексного вивчення когнітивних, діяльнісних, мотиваційних і поведінкових характеристик здобувачів освіти.

Оцінювання когнітивного критерію здійснюється шляхом тестування, усного та письмового опитування, виконання теоретичних завдань і аналізу навчальних досягнень здобувачів освіти. За допомогою цих методів визначається рівень знань професійної термінології, технологій технічного обслуговування та ремонту автомобілів, правил охорони праці, техніки безпеки та професійних стандартів.

Високий рівень когнітивного критерію характеризується системними, глибокими та усвідомленими професійними знаннями, здатністю самостійно аналізувати виробничі ситуації та застосовувати знання у практичній діяльності. Середній рівень передбачає достатній обсяг професійних знань, проте здобувач освіти допускає окремі неточності та потребує допомоги під час розв'язання складних професійних завдань. Низький рівень характеризується фрагментарністю знань, недостатнім розумінням професійних процесів та труднощами у застосуванні знань на практиці.

Операційно-діяльнісний критерій оцінюється через аналіз результатів практичної діяльності, виконання лабораторно-практичних робіт, виробничих завдань, проходження виробничої практики та експертне оцінювання майстрів виробничого навчання і викладачів спеціальних дисциплін. Особлива увага приділяється здатності здобувачів освіти використовувати професійне обладнання, дотримуватись технологічних процесів, виконувати діагностування та ремонт транспортних засобів.

Високий рівень цього критерію передбачає сформованість стійких практичних умінь і навичок, самостійність у виконанні професійних завдань, правильне використання обладнання та дотримання технологічних вимог. Середній рівень характеризується достатнім рівнем практичної підготовки, однак здобувач освіти потребує консультацій або допомоги у виконанні складних виробничих операцій. Низький рівень виявляється у недостатній сформованості практичних умінь, невмінні застосовувати технологічні процеси та низькому рівні самостійності.

Ціннісно-мотиваційний критерій визначається за допомогою анкетування, бесід, самооцінювання та педагогічного спостереження. Оцінюється рівень професійної мотивації, інтерес до майбутньої професії, прагнення до професійного саморозвитку, відповідальне ставлення до професійної діяльності та усвідомлення значущості професії фахівця автомобільного транспорту.

Високий рівень ціннісно-мотиваційного критерію проявляється у стійкому інтересі до професії, позитивному ставленні до професійної діяльності, прагненні до професійного вдосконалення та усвідомленні соціальної значущості професії. Середній рівень характеризується ситуативною мотивацією та нестійким інтересом до професійної діяльності. Низький рівень виявляється у відсутності професійної зацікавленості, низькій мотивації до навчання та байдужому ставленні до майбутньої професії.

Поведінковий критерій оцінюється шляхом педагогічного спостереження, аналізу поведінки здобувачів освіти під час навчальних занять і виробничої практики, а також експертного оцінювання. При цьому враховуються дисциплінованість, дотримання норм

професійної етики, правил техніки безпеки, культура професійного спілкування та здатність працювати у колективі.

Високий рівень поведінкового критерію характеризується дисциплінованістю, відповідальністю, дотриманням професійних норм і правил, високою культурою спілкування та професійної поведінки. Середній рівень передбачає загальне дотримання професійних норм, проте можливі окремі порушення дисципліни або недостатня активність у професійній взаємодії. Низький рівень проявляється у систематичному порушенні правил поведінки, недотриманні техніки безпеки, низькому рівні професійної відповідальності та труднощах у взаємодії з колективом.

Для узагальнення результатів діагностики доцільно використовувати бальну систему оцінювання. За кожним критерієм здобувач освіти може отримати певну кількість балів, що дозволяє визначити загальний рівень сформованості професійної культури. Наприклад, високому рівню може відповідати 75–100 % максимальної кількості балів, середньому – 50–74 %, низькому – менше 50 %. Такий підхід забезпечує об'єктивність оцінювання та можливість комплексного аналізу результатів професійної підготовки майбутніх фахівців автомобільного транспорту.

Отже, діагностика рівнів сформованості професійної культури є важливим складником професійної підготовки майбутніх фахівців автомобільного транспорту. Вона дозволяє оцінити рівень професійної готовності здобувачів освіти, виявити проблеми професійної підготовки та визначити напрями вдосконалення освітнього процесу. Встановлено, що професійна культура має інтегративний характер і поєднує когнітивні, діяльнісні, мотиваційні та поведінкові характеристики особистості. Ефективна діагностика професійної культури сприяє підвищенню якості професійної підготовки, формуванню професійної компетентності та готовності майбутніх фахівців автомобільного транспорту до професійної діяльності. Перспективи подальших досліджень доцільно пов'язати з розробкою та експериментальною перевіркою методик формування професійної культури здобувачів освіти автотранспортного профілю.

Література

1. Романишина, Л., Крищук, Б., & Гура, А. (2023). Формування педагогічної культури майбутніх фахівців як актуальна педагогічна проблема. *Physical Culture and Sport: Scientific Perspective*, (1), 154–161. URL: <https://doi.org/10.31891/pcs.2023.1.23>
2. Філоненко, О. В. (2022). Формування професійно-педагогічної культури майбутніх викладачів. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*, (206), 81–86. URL: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2022-1-206-81-86>
3. Казакова, Н. (2022). Професійно-педагогічна культура педагога як умова успішної підготовки майбутнього фахівця. *Проблеми хімії та сталого розвитку*, (3), 43–48. URL: <https://doi.org/10.32782/pcsd-2022-3-6>
4. Огуй, Є. В. (2020). Психолого-педагогічні умови формування професійної культури студентів. *Молодь і ринок*. URL: <https://mir.dspu.edu.ua/article/view/349775/339691>
5. Даюк, Ж. Ю., Цюлюпа, Н. Л., & Заходькін, О. В. (2023). Професійно-педагогічна культура в контексті підготовки майбутнього фахівця музичного мистецтва. *Академічні студії. Серія «Педагогіка»*, (1), 16–21. URL: <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2023.1.3>

ОФОРМЛЕННЯ СПИСКІВ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ КОНТЕНТОМ WORDPRESS

Сучасний вебдизайн висуває особливі вимоги до візуального представлення інформації. Стандартні марковані або нумеровані списки є звичним, але морально застарілим форматом подачі даних. Водночас, відвідувачі сайтів очікують динамічного, структурованого контенту, який легко сприймається і привертає увагу. Саме тому дедалі популярнішим стає оформлення списків у вигляді колонок – горизонтально розміщених блоків, які не лише покращують естетику сторінки, але й полегшують сприйняття інформації [3].

Для педагогів професійного навчання вміння якісно оформити навчальний матеріал на сайті закладу освіти є частиною їх цифрової компетентності. Схарактеризуємо технічні засоби реалізації колонкового оформлення контенту. WordPress надає декілька шляхів перетворення звичайних списків на сучасні колонкові структури [1]. Розглянемо основні з них.

Перший та найбільш сучасний підхід – використання вбудованого редактора Gutenberg (Block Editor), який був інтегрований до WordPress починаючи з версії 5.0 [4]. Цей редактор містить спеціальний блок «Columns» (Колонки), що дає змогу розмістити будь-який контент, у тому числі списки у двох, трьох або більше паралельних стовпцях. Перевагою цього методу є повна відсутність необхідності у знаннях мов програмування – усі налаштування виконуються через зручний графічний інтерфейс.

Другий підхід – застосування CSS-стилів безпосередньо через додатковий клас блоку або через редактор додаткових стилів теми. Використовуючи властивість CSS `column-count` або сучасну технологію CSS Grid і Flexbox, розробник може перетворити стандартний список (теги `` або ``) на багатоконкову структуру [2]. Наприклад, правило «`column-count: 3`» автоматично розбиває довгий список на три однакові колонки без втручання у HTML-розмітку.

Третій варіант – використання плагінів для розширеного форматування. Такі інструменти, як Elementor, Divi Builder або WPBakery Page Builder, надають конструктори сторінок із широкими можливостями для побудови колонкових макетів. Проте цей метод рекомендований досвідченим користувачам, оскільки надмірне захоплення плагінами збільшує навантаження на сервер і може уповільнювати сайт [5].

Найдоступнішим для початківців способом є робота в Gutenberg. Процес створення колонкового списку включає такі кроки.

Крок перший: необхідно відкрити редактор сторінки або запису і натиснути кнопку додавання нового блоку «+». У пошуковому рядку вводять «Columns» і обирають відповідний блок. Система запропонує вибрати кількість колонок та їх пропорційне співвідношення – наприклад, три рівні стовпці або варіант «одна широка колонка плюс дві вузькі».

Крок другий: у кожному стовпці вставляють блок «List» (Список). Вводять потрібні пункти. За замовчуванням список матиме маркери, але за потреби можна перемкнутися на нумерований формат.

Крок третій: форматування зовнішнього вигляду за допомогою панелі налаштувань блоку справа. Тут доступні параметри кольору фону кожної колонки, відступи, розмір і гарнітура шрифту, а також адаптивність – налаштування відображення на мобільних пристроях.

Крок четвертий: слід переглянути результат у режимі попереднього перегляду і зберегти сторінку. При необхідності використовують функцією додаткових CSS-класів для точнішого стилювання.

Для тих, хто прагне більшого контролю над відображенням, рекомендується метод CSS. У розділі «Зовнішній вигляд → Редактор → Додаткові стилі» (або через плагін Simple Custom CSS) можна прописати таке правило: для класу «.wp-block-list» встановити властивість «column-count» зі значенням «3» та «column-gap» зі значенням «2em». Це забезпечить автоматичне розбиття стандартного списку WordPress на три колонки з відступом між ними.

Перевага методу полягає в його легкості – жодного додаткового коду у HTML, жодних плагінів. Недолік – розбиття відбувається автоматично і не завжди рівномірне, що може порушити логічну структуру списку. Для усунення цього недоліку застосовують властивість «break-inside: avoid», яка забороняє перенесення одного пункту між колонками.

Практична цінність вивчення теми для майбутніх фахівців професійної освіти є очевидною. Сьогодні практично кожен заклад освіти має власний сайт, і навички роботи з WordPress є конкурентною перевагою педагога.

Крім того, оформлення матеріалів у колонковому форматі може широко застосовуватись безпосередньо в освітньому процесі, а саме для публікації розкладу занять, переліку навчальних дисциплін, списку обладнання майстерні, переліку нормативних документів або навчально-методичних матеріалів. Такий підхід робить навчальний сайт структурованим, зручним і сучасним.

Оформлення списків у WordPress у вигляді сучасних колонок є ефективним засобом покращення юзабіліті та естетики веб-сторінки. Ця технологія доступна як для початківців через блок-редактор Gutenberg, так і для досвідченіших користувачів через CSS та конструктори сторінок. Включення цієї теми до програм підготовки педагогів професійного навчання дозволить підвищити рівень їхньої цифрової компетентності та готовності до професійної діяльності у сучасному інформаційному освітньому середовищі.

Література

1. WordPress Documentation. (2026). Block editor handbook. URL: <https://developer.wordpress.org/block-editor/>
2. W3Schools. (2026). CSS columns reference. URL: <https://surl.li/maoktk>
3. Кириченко, М. О., & Хоменко, І. Г. (2022). Основи веб-дизайну та інтернет-технологій. Освіта.
4. Захаренко, В. П. (2023). WordPress для початківців: практичний посібник. Фактор.
5. MDN Web Docs. (2026). CSS multi-column layout. URL: <https://surl.li/ycefbm>

МИХАЙЛЯК ЮРІЙ

*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
ОПП «Середня освіта. Трудове навчання та технології, інформатика»
Науковий керівник – д-р пед. наук, проф. АНДРОЩУК Ірина*

STEM-ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ ТЕХНІЧНОГО РОЗВИТКУ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ СУЧАСНОСТІ

Сучасне суспільство переживає стрімкі технологічні зміни, зумовлені цифровізацією, автоматизацією та розвитком штучного інтелекту. В цих умовах особливого значення набуває технічна компетентність молодого покоління — здатність не лише споживати технологічні продукти, а й розуміти, проєктувати та створювати їх. Заклади загальної середньої освіти (ЗЗСО) постають перед викликом формування у старшокласників інженерного

мислення, критичного аналізу та практичних навичок розв'язання реальних проблем, що є основою STEM-освіти (Science, Technology, Engineering, Mathematics).

Аналіз вітчизняних і зарубіжних педагогічних досліджень засвідчує зростаючий інтерес науковців до впровадження STEM-підходу в освітній процес. Зокрема, Н. Морзе та О. Барна розглядають STEM як інтегровану освітню модель, що поєднує природничо-наукові дисципліни з практичною інженерною діяльністю [1]. Р. Гуревич та М. Кадемія акцентують на потенціалі STEM-технологій у профільному навчанні для розвитку технічного мислення учнів [2]. Водночас питання методики системного впровадження STEM у старшій школі в умовах воєнного та повоєнного відновлення України залишаються недостатньо дослідженими.

Метою наших тез є визначення педагогічних умов ефективного застосування STEM-технологій для технічного розвитку учнів старшої школи в сучасних реаліях.

Технічний розвиток учнів старшої школи засобами STEM передбачає формування таких ключових компетентностей: алгоритмічне та конструктивне мислення; здатність до проєктування й прототипування; уміння працювати з даними, програмувати мікроконтролери та робототехнічні системи; навички міжпредметного синтезу знань для розв'язання практичних задач. Реалізація цих цілей потребує системного підходу, що охоплює зміст освіти, методи навчання та освітнє середовище.

На основі аналізу педагогічного досвіду та власних спостережень нами виокремлено такі педагогічні умови ефективного застосування STEM-технологій у старшій школі (табл. 1):

Таблиця 1 – Педагогічні умови та STEM-технології технічного розвитку старшокласників

Педагогічна умова	STEM-технології / Приклади
Інтеграція міжпредметних зв'язків у проєктній діяльності	Проєктне навчання (робототехніка, IoT-пристрої, 3D-моделювання)
Використання цифрових інструментів і симуляційних середовищ	Tinkercad, Arduino IDE, Scratch, CodeCombat, віртуальні лабораторії
Забезпечення проблемно-орієнтованого навчального контексту	Кейс-технологія, хакатони, STEM-марафони, інженерні змагання
Організація командної та кооперативної діяльності учнів	Agile-методики у навчанні, парне програмування, спільне конструювання
Адаптація до умов дистанційного / змішаного навчання	Онлайн-STEM платформи (Coursera, Khan Academy), віртуальна робототехніка

Особливого значення в контексті сучасності набуває адаптивність STEM-підходу до умов змішаного навчання. Досвід 2022–2024 років показав, що навіть в умовах дистанційного формату можливе ефективне формування технічних компетентностей через онлайн-симулятори, спільне проєктування у хмарних середовищах та захист проєктів у відеоформаті. Це свідчить про резилієнтність STEM-моделі та її здатність зберігати педагогічну ефективність за різних організаційних умов.

Реалізація запропонованих умов потребує зміни ролі педагога: з «транслятора знань» на фасилітатора й ментора інженерної проєктної діяльності. Це узгоджується із загальними тенденціями особистісно-розвивального навчання та вимогами компетентнісного підходу Нової української школи.

Таким чином STEM-технології є дієвим інструментом технічного розвитку учнів старшої школи, оскільки забезпечують інтеграцію теоретичних знань із практичною інженерною діяльністю, розвивають критичне й алгоритмічне мислення, формують готовність до реальної технологічної праці. Ефективність їх впровадження визначається системністю педагогічних умов: інтеграцією змісту, проблемністю навчання, командним форматом та цифровою підтримкою. Напрямами подальших досліджень є розробка методики оцінювання рівня технічної компетентності старшокласників у STEM-середовищі та підготовка педагогів до реалізації STEM-проєктів в умовах різних форм здобуття освіти.

Література

1. Морзе Н.В., Барна О.В. STEM-освіта як основа інноваційного розвитку сучасної школи. Інформаційні технології і засоби навчання. 2021. Т. 81. № 1. С. 1–18.
2. Гуревич Р.С., Кадемія М.Ю. Використання STEM-технологій у профільному навчанні старшокласників. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання. 2020. Вип. 56. С. 22–29.
3. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи / МОН України. Київ, 2016. 40 с.
4. Романова Г.М. Стан та перспективи запровадження особистісно-розвивальних педагогічних технологій у закладах професійної освіти. Педагогіка і психологія. 2018. № 2. С. 45–52.
5. Litts B.K., Kafai Y.B. STEM learning through making and tinkering: connecting youth interests to engineering design. Journal of Engineering Education. 2021. Vol. 110. No. 2. P. 312–334.

ПАНЧУК РОМАН

*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
ОПП «Середня освіта. Трудове навчання та технології, інформатика»
Науковий керівник – д-р пед. наук, проф. АНДРОЩУК Ірина*

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ У 6 КЛАСІ

Сучасна система освіти характеризується впровадженням компетентнісного підходу, який передбачає не лише засвоєння учнями теоретичних знань, а й формування в них умінь і навичок, необхідних для практичної діяльності. У зв'язку з цим особливою актуальності набуває пошук ефективних методів організації освітнього процесу, що сприяють активному залученню учнів до навчання. Одним із таких засобів є інтерактивні методи навчання, які забезпечують взаємодію учнів між собою та з учителем, створюючи сприятливі умови для розвитку пізнавальної активності, творчого мислення та самостійності школярів.

Особливого значення використання інтерактивних методів набуває на уроках технологій у 6 класі. Це пояснюється практичною спрямованістю навчального предмета, оскільки значна частина навчального часу відводиться на виконання практичних робіт, проектною діяльності та виготовлення виробів. За таких умов учень має виступати не пасивним слухачем, а активним учасником освітнього процесу, який самостійно приймає рішення, аналізує результати власної діяльності та співпрацює з однокласниками.

Метою даних тез є аналіз особливостей використання інтерактивних методів на уроках технологій у 6 класі та визначення їхнього впливу на ефективність навчальної діяльності учнів.

Інтерактивні методи навчання являють собою систему педагогічних прийомів і форм організації навчальної діяльності, що ґрунтуються на активній взаємодії учасників освітнього процесу. На відміну від традиційних методів, де основна роль належить учителю, інтерактивне навчання передбачає активне залучення учнів до пошуку рішень, обговорення проблемних питань, виконання спільних завдань та оцінювання результатів роботи.

На уроках технологій у 6 класі доцільним є використання різних інтерактивних методів. Одним із найбільш поширених є робота в парах та малих групах. Така форма діяльності сприяє розвитку комунікативних умінь, навичок співпраці та взаємодопомоги. Під час виконання практичних завдань учні можуть спільно обговорювати послідовність виконання технологічних операцій, аналізувати можливі помилки та допомагати один одному у процесі виготовлення виробів.

Важливе місце посідають дискусійні методи навчання, зокрема метод «Мікрофон», мозковий штурм та обговорення проблемних ситуацій. Їх використання сприяє розвитку критичного мислення, уміння аргументувати власну позицію та висловлювати власну думку. Наприклад, під час вивчення нової теми учням можна запропонувати обговорити можливі способи виготовлення виробу або визначити шляхи розв'язання певної технологічної проблеми.

Ефективними є також ігрові методи навчання. Використання дидактичних ігор, вікторин, конкурсів та рольових завдань дозволяє підвищити зацікавленість учнів навчальним матеріалом і створити позитивний психологічний клімат у класі. Ігрова діяльність допомагає підтримувати увагу школярів і робить процес навчання більш доступним та цікавим.

Окремої уваги заслуговує метод проєктів, який є одним із найбільш результативних інтерактивних методів на уроках технологій. У процесі виконання проєкту учні проходять усі етапи створення виробу: від задуму та планування до виготовлення й оцінювання результату. Такий підхід сприяє формуванню самостійності, відповідальності, творчого мислення та практичних умінь.

Важливу роль у сучасному освітньому процесі відіграють інформаційно-комунікаційні технології. Використання мультимедійних презентацій, навчальних відеоматеріалів та інтерактивних вправ забезпечує наочність навчання, полегшує сприйняття нового матеріалу та сприяє підвищенню навчальної мотивації учнів.

Аналіз інтерактивних методів навчання дозволяє стверджувати, що найбільшої ефективності можна досягти завдяки їх комплексному використанню на різних етапах уроку. Так, на етапі мотивації доцільно застосовувати ігрові методи та короткі інтерактивні вправи, під час пояснення нового матеріалу – дискусійні методи та мультимедійні засоби навчання, у процесі виконання практичної роботи – групову діяльність і метод проєктів, а на етапі підбиття підсумків – рефлексивні вправи та взаємооцінювання.

Отже, використання інтерактивних методів на уроках технологій у 6 класі є важливою умовою підвищення ефективності освітнього процесу. Вони сприяють активізації пізнавальної діяльності учнів, формуванню практичних умінь і навичок, розвитку творчого мислення та комунікативних здібностей. Комплексне поєднання інтерактивних методів дозволяє створити сприятливі умови для формування технологічної компетентності учнів та підвищення якості навчання.

СЕМЕНИШИН ІЛЛЯ

*здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
ОПП «Професійна освіта. Транспорт (Обслуговування та ремонт автомобілів)»
Науковий керівник – канд. техн. наук, доц. Красильников Сергій*

ВИКОРИСТАННЯ БЛОКУ «ДОВІЛЬНИЙ HTML» У WORDPRESS

Сучасна цифрова освіта ставить перед педагогами професійного навчання завдання не лише використовувати готові цифрові інструменти, а й розуміти їхні можливості для створення якісних освітніх ресурсів. Одним із найпоширеніших рішень для побудови освітніх веб-сайтів є система керування контентом WordPress, яка використана у більше 43% веб-сайтів мережі Internet [1]. Водночас, значна частина функціональних можливостей цієї платформи залишається поза увагою педагогічної спільноти, а україномовна методична база – вкрай обмежена. Охарактеризуємо функціонал WordPress.

Редактор блоків Gutenberg, що став стандартним редактором WordPress починаючи з версії 5.0 (2018), містить блок «Довільний HTML» (Custom HTML), який надає користу-

вачеві можливість безпосередньо вбудовувати довільний HTML-код у сторінку або публікацію [2]. Незважаючи на широке практичне застосування цього інструменту в зарубіжній практиці, україномовний контент, присвячений його методичному опису, опрацюванню та дидактичному потенціалу, фактично відсутній на популярних україномовних освітніх ресурсах, форумах та навчальних порталах. Таким чином, виявлена потреба надання системного опису інструменту WordPress для фахівців галузі професійної освіти.

Блок «Довільний HTML» знаходиться у розділі «Текст» панелі блоків редактора Gutenberg. Для його додавання достатньо натиснути знак «+» і обрати відповідний елемент або ввести у пошуковому рядку «HTML». Блок містить текстове поле, у яке вводиться довільний HTML-код. Безпосередньо в редакторі доступна кнопка «Попередній перегляд» (Preview), яка показує, як введений код відобразиться на опублікованій сторінці [2].

Принципова відмінність цього блоку від стандартних текстових та медіа-блоків полягає в тому, що він не обмежує користувача заздалегідь визначеними параметрами форматування – замість цього він передає код напряму у фронтенд сторінки. Це відкриває можливості, недоступні в жодному іншому блоці стандартної бібліотеки WordPress: вбудовування зовнішніх віджетів, складних таблиць, аудіо- та відеоелементів без залежності від сторонніх плагінів, інтерактивних форм тощо.

У контексті освітньої діяльності закладів професійної освіти блок «Довільний HTML» знаходить застосування у декількох ключових напрямках.

Перший напрям – вбудовування інтерактивних навчальних матеріалів полягає у тому, що за допомогою блоку можна розмістити на сторінці сайту інтерактивні вправи, створені у зовнішніх сервісах. Наприклад, тест, розроблений у платформі H5P або LearningApps, публікується як HTML-фрейм через тег `<iframe>`. Це дозволяє інтегрувати готові дидактичні матеріали безпосередньо у структуру освітнього сайту без придбання спеціалізованих плагінів [3].

Другий напрям – вставлення складних таблиць та структурованих даних. Стандартний блок таблиць WordPress має обмежений набір налаштувань. Використання блоку «Довільний HTML» дозволяє створити таблицю розкладу занять, навчального плану або матриці компетентностей із довільними стилями, об'єднанням комірок (атрибути `colspan` та `rowspan`) та колірним маркуванням рядків – функції, що принципово важливі для оформлення навчально-методичної документації [4].

Наступний напрям – інтеграція мультимедійних елементів. Деякі зовнішні відеохостинги (зокрема Vimeo, Dailymotion) або аудіоплатформи (SoundCloud) надають embed-код у форматі HTML, який не розпізнається автоматично вбудованим блоком «Відео» WordPress. Блок «Довільний HTML» приймає будь-який код такого типу і коректно його відтворює на сторінці.

Адміністратори освітніх сайтів на WordPress нерідко стикаються з необхідністю розмістити HTML-банер, лічильник відвідувачів, кнопку зворотного зв'язку або фрагмент коду від аналітичного сервісу (Google Analytics event snippet, Meta Pixel тощо) у конкретному місці сторінки. Блок «Довільний HTML» – найпростіший спосіб виконати кастомізацію та брендинг без редагування файлів теми.

Відтак, важливо навчати студентів основам HTML. В закладах професійної освіти під час вивчення дисциплін «Веб-технології», «Комп'ютерні мережі та Інтернет», «Основи програмування» «Довільний HTML» може слугувати базою, на якій студенти пишуть HTML-розмітку, одразу переглядають результат у браузері і публікують його. Це формує практичні компетентності у роботі з мовою розмітки без необхідності розгортати окреме середовище розробки [5].

До прикладу, викладач закладу професійної освіти веде сторінку дисципліни на сайті закладу. Йому необхідно розмістити інтерактивну вправу з LearningApps.org – платформи, що широко використовується у професійній освіті. Сервіс генерує код виду:

```
<iframe src="https://learningapps.org/view12345678" style="border:0px;width:100%;height:500px" allowfullscreen="true" webkitallowfullscreen="true"></iframe>
```

Цей код вставляється безпосередньо у блок «Довільний HTML». Після збереження сторінки студенти бачать вбудовану інтерактивну вправу на сторінці дисципліни, не переходячи на зовнішній ресурс. Подібний підхід застосовується і для вбудовування Google Maps на сторінках контактів, форм зворотного зв'язку Turiform, та будь-яких інших сервісів, що надають embed-код.

Отже, блок «Довільний HTML» у WordPress є потужним та гнучким інструментом, що суттєво розширює можливості стандартного редактора Gutenberg. Попри повну відсутність описів цього блоку в україномовному навчально-методичному контенті, він знаходить широке практичне застосування у зарубіжній педагогічній практиці – зокрема для вбудовування інтерактивних матеріалів, складних таблиць, медіаконтенту та виконання навчальних практичних завдань з HTML-розмітки.

Для фахівців кафедри технологічної та професійної освіти опанування цього інструмента є актуальним у контексті розробки цифрових освітніх ресурсів. Перспективою подальшої роботи є розроблення україномовного навчально-методичного посібника з використання блоків Gutenberg для студентів спеціальності «Професійна освіта (за спеціалізаціями), де блоку «Довільний HTML» буде відведено окремий розділ.

Література

1. W3Techs. (2025). *Usage statistics of content management systems*. URL: https://w3techs.com/technologies/overview/content_management
2. WordPress Documentation. (2025). *Custom HTML block*. URL: <https://wordpress.org/documentation/article/custom-html/>
3. Mayer, R. E. (2009). *Multimedia learning* (2nd ed.). Cambridge University Press.
4. WPBeginner. (2025). *How to use the custom HTML block in WordPress*. URL: <https://www.wpbeginner.com/beginners-guide/how-to-use-the-custom-html-block-in-wordpress/>
5. Морзе, Н. В., & Варченко-Троценко, Л. О. (2014). Як навчати вчителів, щоб комп'ютерні технології перестали бути засобом передачі знань? *Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах*, 6, 36–40.

ТАРІКОВ ІВАН

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
ОПП «Професійна освіта. Транспорт (Обслуговування та ремонт автомобілів)»
Науковий керівник: канд. пед. наук., доцент ГЕРНІЧЕНКО Іван

ІНТЕГРАЦІЯ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРАКТИЧНЕ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Інтеграція інноваційних технологій у систему професійної та фахової передвищої освіти є одним із ключових напрямів модернізації сучасного освітнього процесу. Особливого значення це набуває у підготовці студентів технічних спеціальностей, професійна діяльність яких потребує високого рівня практичної підготовки, технічного мислення, здатності швидко приймати рішення та ефективно діяти у виробничих умовах. Відповідно до Закону України «Про освіту» професійна підготовка має забезпечувати формування компе-

тентностей, необхідних для успішної професійної діяльності та адаптації до сучасного ринку праці [1].

Одним із ефективних засобів підвищення якості практичного навчання є використання ігрових технологій. Їх застосування дозволяє активізувати пізнавальну діяльність студентів, підвищити мотивацію до навчання, забезпечити формування професійних умінь і навичок у процесі моделювання реальних виробничих ситуацій.

Проблема використання ігрових технологій у професійній освіті висвітлюється у працях Т. Чигур [2], С. Жицької [3], Л. Бардіної та В. Шепелюк [4], О. Буги [5], І. Смоліна [6], С. Редько [7], А. Фурмана та С. Шандрук [8]. Науковці підкреслюють, що ділові, рольові та імітаційні ігри сприяють розвитку професійного мислення, комунікативних умінь, навичок командної роботи та практичної готовності до професійної діяльності.

Ігрові технології є формою інтерактивного навчання, що базується на моделюванні професійної діяльності та активній взаємодії учасників освітнього процесу. Їх основною особливістю є створення навчально-виробничих ситуацій, максимально наближених до реальних умов професійної діяльності. На думку Т. Чигур, ділова гра забезпечує поєднання теоретичної та практичної підготовки, сприяє розвитку професійної самостійності та активності студентів [2].

Практичне навчання студентів технічних спеціальностей передбачає формування комплексу професійних компетентностей, серед яких особливе значення мають: технічна грамотність, вміння працювати з обладнанням, навички діагностування та усунення несправностей, здатність аналізувати виробничі ситуації, вміння працювати в команді, дотримання вимог безпеки праці та професійна комунікація.

Традиційні методи навчання не завжди забезпечують достатній рівень практичної підготовки, оскільки студенти часто залишаються пасивними учасниками освітнього процесу. Використання ігрових технологій дозволяє залучити студентів до активної діяльності, створити умови для практичного застосування знань та розвитку професійних умінь.

Ефективним засобом практичного навчання є ділові ігри, які моделюють реальні виробничі процеси. У процесі таких ігор студенти виконують професійні ролі, аналізують виробничі ситуації, приймають рішення та несуть відповідальність за результати власної діяльності. За твердженням С. Жицької, ділові ігри сприяють формуванню професійно-комунікативної компетентності та розвитку здатності діяти в нестандартних умовах [3].

У підготовці студентів технічних спеціальностей доцільним є використання таких видів ділових ігор:

- моделювання роботи виробничої бригади;
- організація технічного обслуговування обладнання;
- діагностування несправностей технічних систем;
- планування виробничого процесу;
- вирішення аварійних ситуацій;
- взаємодія з клієнтом або замовником.

Важливе місце у практичному навчанні займають рольові ігри. Л. Бардіна та В. Шепелюк зазначають, що рольова взаємодія сприяє розвитку професійного спілкування, навичок ведення переговорів та формуванню культури професійної поведінки [4]. Рольові ігри дозволяють студентам відпрацьовувати типові виробничі ситуації, що виникають у професійній діяльності технічних фахівців.

Прикладами рольових ігор можуть бути:

- «майстер – замовник»;
- «керівник зміни – працівник»;

- «діагност – оператор обладнання»;
- «інженер – технік»;
- «члени ремонтної бригади».

У процесі гри студенти навчаються аргументовано висловлювати власну думку, працювати в команді, вирішувати конфліктні ситуації та приймати професійні рішення.

Сучасний розвиток цифрових технологій сприяє активному впровадженню симуляторів виробничих ситуацій у практичне навчання. Симуляційне навчання дозволяє моделювати складні виробничі процеси та створювати безпечне навчальне середовище для відпрацювання професійних дій. І. Смолін наголошує, що використання імітаційних технологій сприяє формуванню практичного досвіду та професійної готовності студентів [6].

Симулятори виробничих ситуацій можуть використовуватися для:

- моделювання технічних несправностей;
- віртуального налаштування обладнання;
- відпрацювання алгоритмів ремонту;
- проведення технічної діагностики;
- навчання роботі з цифровими системами керування;
- моделювання аварійних ситуацій.

Особливо ефективним є використання VR- та AR-технологій, які дозволяють створювати інтерактивне освітнє середовище та забезпечують високий рівень наочності. Такі технології сприяють розвитку просторового мислення, формуванню професійної уваги та швидкості прийняття рішень.

Важливими педагогічними умовами ефективної інтеграції ігрових технологій у практичне навчання є:

- професійна спрямованість змісту ігор;
- наближеність навчальних ситуацій до реальних виробничих умов;
- активна взаємодія учасників;
- використання сучасних цифрових технологій;
- поєднання індивідуальної та командної роботи;
- аналіз і рефлексія результатів діяльності.

А. Фурман та С. Шандрук підкреслюють, що організаційно-діяльнісні ігри сприяють розвитку професійного мислення, самостійності та здатності до колективного вирішення професійних завдань [8]. Саме тому використання ігрових технологій є важливим складником компетентнісного підходу у професійній освіті.

Отже, інтеграція ігрових технологій у практичне навчання студентів технічних спеціальностей забезпечує підвищення ефективності професійної підготовки, формування практичних умінь і навичок, розвиток професійного мислення та готовності до майбутньої професійної діяльності. Використання ділових і рольових ігор, симуляторів виробничих ситуацій та цифрових технологій сприяє створенню сучасного інтерактивного освітнього середовища, орієнтованого на потреби ринку праці та професійний розвиток майбутніх фахівців.

Література

1. Про професійну освіту : Закон України від 21 серп. 2025 р. № 4574-IX. Законодавство України / Верховна Рада України. URL: <https://rada.gov.ua> (дата звернення: 20.05.2026).
2. Чигур Т. І. Ділова гра як форма організації навчальної діяльності у системі професійної освіти / Т. І. Чигур // Сучасні технології виробництва і професійна освіта : тенденції та інновації : матеріали І Всеукр. наук. інтернет-конф. студентів та молодих вчених (м. Старобільськ, 16 квітня 2020 року). Старобільськ : ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2020. С. 24–27.

3. Жицька С. А. Ділові ігри як засіб підготовки курсантів вищих військових навчальних закладів до професійно-комунікативної діяльності / С. А. Жицька // Вісник НТУУ «КПІ». Серія : Філологія. Педагогіка. 2013. Вип. 2. С. 54–60.
4. Бардіна Л. М., Шепелюк В. Л. Рольові та ділові ігри як форма активізації навичок професійного спілкування / Л. М. Бардіна, В. Л. Шепелюк // Збірник наукових праць. Дніпро : Охотнік, 2020. С. 200–201.
5. Буга О. І. Методика проведення ділових ігор у процесі вивчення економічних дисциплін майбутніми вчителями технологій / О. І. Буга // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми. 2016. Вип. 45. С. 150–154.
6. Смолін І. В. Ділові ігри в навчальному процесі вищого навчального закладу [Електронний ресурс] / І. В. Смолін // Інновації в бізнес-освіті : зб. матеріалів II Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., 18 листоп. 2016 р., м. Київ. Київ : КНЕУ, 2016. С. 65–66. URL: <http://ibe.kneu.org> (дата звернення: 27.05.2026).
7. Редько С. І. Ділові ігри як інтерактивний метод соціально-психологічного навчання управлінців [Електронний ресурс]. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/1895/> (дата звернення: 27.05.2026).
8. Фурман А. В., Шандрук С. К. Організаційно-діяльнісні ігри у вищій школі : монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2014. 272 с.

ШИПКО АРТЕМ

*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
ОПП «Професійна освіта. Транспорт (Обслуговування та ремонт автомобілів)»
Науковий керівник – д-р пед. наук, проф. КРАСИЛЬНИКОВА Ганна*

ПОДОЛАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ СТЕРЕОТИПІВ У РОБІТНИЧОМУ СЕРЕДОВИЩІ З ОБСЛУГОВУВАННЯ ТА РЕМОНТУ АВТОМОБІЛІВ ЗАСОБАМИ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ

Найбільша світова виставка споживчих технологій CES 2026, що відбулася у січні 2026 року в Лас-Вегасі (США), продемонструвала ключовий фокус в автомобільній індустрії на робототехніку, програмне забезпечення та штучний інтелект, вбудований в системи автомобіля [1]. Сучасний автомобіль все більше перетворюється на складний комп'ютеризований комплекс, де традиційні механічні вузли повністю інтегровані з цифровими технологіями. Відтак, працівник автосервісу має володіти не лише інструментальними навичками технічного обслуговування та ремонту легкових автомобілів різних марок, а й розвиненими м'якими навичками (soft skills), зокрема аналітичним і критичним мисленням, цифровою компетентністю та ін., що дозволяє йому успішно здійснювати професійну діяльність в умовах багатоваріантності, інтерпретація складних даних комп'ютерної діагностики [2] та прогнозування ризиків подальшої експлуатації транспортного засобу.

У контексті нашого дослідження вагомим значення набуває підхід українського дослідника О. В. Тягла, який розглядає критичне мислення як вищий рівень усвідомленості особистості. На думку автора, це «здатність людини контролювати власний розум, піддавати сумніву очевидне, перевіряти надійність джерел та захищати свій інтелектуальний простір від помилок і стереотипів» [3]. Екстраполюючи це твердження на галузь автосервісу, слід зазначити, що сьогодні ще існує багато специфічних професійних стереотипів, що сформувалися під впливом укорінених застарілих підходів до технічного обслуговування та ремонту транспортних засобів, які безумовно блокують розвиток фахівця. До прикладу, у робітничому середовищі досі існує стереотип, що ефективне

усунення несправностей автомобіля можливе завдяки накопиченому емпіричному досвіду майстра та використанню традиційного слюсарно-монтажного інструментарію. Проте, сучасні реалії вимагають відходу від цього традиційного технологічного набору на користь складних засобів комп'ютерної та інструментальної діагностики. Стереотипне мислення змушує робітника діяти інтуїтивно, спираючись на безсистемну перевірку випадкових гіпотез щодо причин несправностей агрегатів, елементів або систем; критичне мислення, навпаки, передбачає інтерпретацію параметрів датчиків у реальному часі, аналіз принципових схем та детектування помилок у цифрових протоколах передачі даних CAN, LIN, FlexRay.

Не менш важливим є подолання соціокультурного та іміджевого стереотипу щодо низької кваліфікації та виключно важкої фізичної праці автослюсаря, який суттєво гальмує мотивацію сучасної молоді до опанування цієї професії. Трансформація такого упередження через розвиток критичного мислення дозволяє студентам сприймати свій майбутній фах як високотехнологічну та інтелектуальну діяльність.

Отже, критичне мислення виступає невіддільною частиною мисленнєвого процесу особистості та базовим засобом подолання зазначених стереотипів, формування критичного мислення під час навчання майбутніх фахівців, воно забезпечує здатність контролювати власний розум, піддавати сумніву очевидні «шаблони» й оперувати об'єктивними даними приладів і технічних регламентів. Крім цього, в умовах глобалізації та цифровізації усіх сфер життя, саме формування критичного мислення стає актуальним завданням підготовки фахівців [4], запорукою їх успішної професійної діяльності в динамічному, високотехнологічному виробничому середовищі автосервісу.

Література:

1. Найпопулярніші автомобільні тенденції, яких можна очікувати у 2026-му році. (2026). Vctr.media. URL: <https://surl.li/tqfuvi>
2. Павленко, В. М., Кужель, В. П., & Хорін, М. Є. (2020). Сутність автомобільної діагностики при впровадженні експертних систем. Вісник машинобудування та транспорту, 2(12), 85–92.
3. Тягло, О. (2008). Критичне мислення : навч. посіб. Вид. група «Основа». 189 с.
4. Усанова, Л., Усанов, І., & Штепан, О. (2024). Формування критичного мислення в системі компетентнісної підготовки фахівців. Українська професійна освіта, 16, 48–55.

ТРАДИЦІЇ І СУЧАСНІСТЬ В ОБРАЗОТВОРЧОМУ ТА ДЕКОРАТИВНОМУ МИСТЕЦТВІ

БАГРІЙ МИХАЙЛО

*здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
ОПП «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво»
Науковий керівник: канд. пед. наук, доцент САМБОРСЬКА Олена*

ТРАДИЦІЇ РЕЛЬЄФНОГО РІЗЬБЛЕННЯ ПО ДЕРЕВИНІ В СУЧАСНОМУ ДЕКОРАТИВНОМУ МИСТЕЦТВІ

Художня обробка деревини є одним із найдавніших видів декоративно-прикладного мистецтва України. Вона формувалася протягом багатьох століть і стала важливою складовою національної культури. Особливе місце у системі художньої обробки деревини займає рельєфне різьблення, яке поєднує декоративність, пластичну виразність та символічність художнього образу [1, с. 84].

Історія розвитку різьблення по деревині на українських землях бере початок ще з дохристиянського періоду. Деревина використовувалася не лише як будівельний матеріал, а й для створення предметів побуту, культових виробів та декоративних елементів. Орнаменти, виконані у техніці різьблення, мали символічне значення та часто виконували оберегову функцію [2, с. 73].

У період Київської Русі художня обробка деревини активно розвивалася у сакральному мистецтві. Різьблення використовували для оздоблення храмів, іконостасів, церковних дверей та декоративних конструкцій. Поєднання візантійських традицій із народними мотивами сприяло формуванню самобутнього українського стилю різьблення [3, с. 34].

Особливого розвитку рельєфне різьблення набуло в добу українського бароко XVII–XVIII століть. Для цього періоду характерними були складні орнаментальні композиції, глибокий рельєф, рослинні мотиви та висока декоративність. Різьблені елементи не лише прикрашали інтер'єри храмів, а й виконували важливу символічну та ідеологічну функцію [4, с. 94].

У XIX столітті зростає інтерес до народного декоративного мистецтва як складової національної культури. Різьблення по деревині починає розглядатися не тільки як ремесло, а і як самостійний вид мистецтва. У цей період виникають художні школи та майстерні, де систематизуються технології обробки деревини та формуються професійні підходи до створення декоративних виробів [1, с. 212].

Сучасне декоративне мистецтво активно поєднує традиційні техніки різьблення із новими художніми підходами. Майстри звертаються до національної символіки, стилізованих орнаментів та авторських композицій, що дозволяє зберігати культурну спадщину й водночас осмислювати її у сучасному мистецькому контексті. Рельєфне різьблення сьогодні використовується не лише у декоративно-прикладному мистецтві, а й у дизайні інтер'єру, створенні арт-об'єктів та виставкових композицій.

Однією з важливих особливостей сучасного рельєфного різьблення є прагнення митців до поєднання традиційної орнаментики із сучасною художньою мовою. Завдяки цьому створюються твори, у яких національні мотиви набувають нового емоційного та образного звучання. Рельєфні панно, скульптурні композиції, інсталяції з дерева дедалі частіше використовуються як засіб художнього осмислення актуальних соціальних та націо-

нальних тем. Митці звертаються до образів історичної пам'яті, боротьби за свободу, культурної спадкоємності, що робить рельєфне різьблення важливим інструментом візуальної комунікації у сучасному мистецькому просторі.

Серед найпоширеніших орнаментальних мотивів у різьбленні по дереву варто виокремити зображення дерева життя, яке символізує безперервність роду, спадкоємність поколінь та духовне коріння народу. Образ птаха асоціюється зі свободою, душею, посередництвом між земним і небесним світами. Солярні знаки (коло, розета, хрест у колі) відображають культ сонця як джерела життя та енергії. Ці символи часто поєднувалися в єдиній композиції, створюючи багаторівневий семантичний простір твору [5, с. 56].

У контексті теми волі та національної ідентичності особливого значення набувають образи, пов'язані з боротьбою, захистом рідної землі, козацькою звитягою. Хоча в традиційному народному різьбленні фігуративні зображення використовувалися обмежено, у пізніших авторських творах з'являються узагальнені образи воїна-захисника, козака, символічні фігури, що втілюють ідею свободи та нескореності. Такі мотиви поступово входять до сучасної художньої мови рельєфного різьблення, зберігаючи зв'язок із історичними архетипами.

Отже, рельєфне різьблення по деревині залишається важливим напрямом сучасного декоративного мистецтва. Воно поєднує історичні традиції української культури, художню виразність та сучасні творчі підходи, що сприяє збереженню й розвитку національної мистецької спадщини.

Література

1. Антонович Є. А. Декоративно-прикладне мистецтво. Львів : Світ, 1993. 272 с.
2. Жолтовський П. М. Художнє життя на Україні в XVI–XVIII ст. Київ : Наукова думка, 1983. 180 с.
3. Кара-Васильєва Т. В. Історія українського декоративного мистецтва. Київ : Либідь, 2005. 280 с.
4. Білецький П. О. Українське мистецтво другої половини XVII–XVIII століть. Київ : Мистецтво, 1981. 159 с.
5. Борщ К. В. Символіка та семантика українського народного орнаменту. Київ : Наукова думка, 2011. 184 с.

ВОЙЦЕХІВСЬКА КАТЕРИНА

*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
ОПП «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво»
Науковий керівник: канд. техн. наук, ст. викладач МІЩЕНКО Олена*

ТЕХНОЛОГІЯ ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ ПРОКЛАДКОВИХ МАТЕРІАЛІВ У ТЕКСТИЛЬНІЙ АПЛІКАЦІЇ

Матеріали є основою будь-якого виробу. У декоративному мистецтві вибір матеріалів відіграє важливу роль, оскільки кожен з них має унікальні властивості. Розуміння їх властивостей дозволяє створювати речі, які поєднують у собі естетику, практичність і довговічність.

Матеріали мають велике значення у створенні будь-якого виробу, оскільки вони значною мірою визначають його естетичні, структурні та функціональні властивості. Від якості та характеристик вибраного матеріалу залежить його зовнішній вигляд, форма, міцність і зручність використання виробу. Текстильні матеріали можна умовно поділити на ті, що добре зберігають форму, і ті, що її втрачають.

До тканин, здатних добре зберігати форму, належать джинс, фетр, щільна бавовна, драп та шкіра. Ці матеріали мають високу щільність та пружність, що надає виробам гарний зовнішній вигляд. Наприклад, для створення панно використовують жорсткіші тканини – фетр, джинс, щільну бавовну або драп оскільки такі матеріали забезпечують цілісність конструкції та тривале збереження форми. Завдяки таким властивостям такі тканини широко застосовуються у виробництві сумок, шоперів, піджаків та елементів для техніки печворк. Вони сприяють підвищенню міцності виробів і їхньої стійкості до механічних впливів. Окрім того, такі тканини менше мнуться і краще витримують різноманітні навантаження.

Існують також тканини, які мають низьку здатність зберігати форми. Серед них є: шовк, віскоза, трикотаж, сатин і тонкий льон. Ці тканини характеризуються легкістю, такі матеріали добре підходять для декоративних елементів панно, так-як з них вийдуть різноманітні складки, квіти, бантики. Такі матеріали частіше використовуються для виготовлення декоративного текстилю, або виробів, де важливими є комфорт і свобода руху. Але через схильність до зминання та втрати форми, деякі з них потребують додаткового укріплення.

Прокладкові матеріали у текстильній аплікації застосовують для стабілізації, запобігання її деформації та збереження чіткої форми деталей під час роботи й експлуатації. В якості прокладкового клейового матеріалу застосовують флізелін або дублерин. У текстильній аплікації найчастіше застосовують клейовий флізелін.

Таким чином, вибір прокладкового матеріалу є важливим і визначальним етапом у процесі створення виробу. Саме властивості тканини впливають не лише на естетичний результат, але й на практичність, довговічність і комфорт використання. У багатьох випадках майстри комбінують різні типи матеріалів та техніки, з метою створення цікавих виробів, для досягнення гармонійного балансу між функціональністю, зручністю і візуальною привабливістю кінцевого продукту.

Література

1. Кушевський М. О., Швець Г. С. Матеріалознавство швейного виробництва : навч. посіб. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2021. 412 с.
2. Слізков А. М. Основи технологічної експертизи текстильних матеріалів : навч. посіб. Київ : КНУТД, 2019. 232 с.
3. Кольська Марія Печворк і квілтінг. URL: <https://surl.lt/gcwcgi> .
4. Кусько К. Сучасна текстильна аплікація України // Вісник Львівської національної академії мистецтв. Вип. 36, 2018. С. 124-144.

ГУЦАЛЮК АЛІНА

*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
ОПП «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво»
Науковий керівник: канд. пед. наук, доцент САМБОРСЬКА Олена*

ХУДОЖНЬО-ОБРАЗНИЙ ЗМІСТ ТЕМИ ДЕКОРАТИВНОЇ КОМПОЗИЦІЇ «НА ЗУСТРІЧ СВІТЛУ» У ВИШИВАЛЬНІЙ ТЕХНІЦІ

В епоху глобальних потрясінь та історичних змін, коли звичний світ руйнується, людина інстинктивно шукає точку опори. Проживання переломних моментів часто супроводжується відчуттям дезорієнтації, проте саме в такі моменти прокидається глибинна потреба у світлі та оновленні. Мистецтво у цьому процесі перестає бути просто засобом естетичного вираження і бере на себе роль духовного провідника.

У цьому контексті мистецтвознавчий аналіз робіт сучасних митців показує, як особиста травма вигнання та втрати дому трансформується у створення «мистецьких оаз» – просторів, де пам'ять про минуле стає джерелом життєвої енергії сьогодення. Це підтверджує філософську думку про здатність душі культури самовідновлюватися через звернення до власних родових коренів [1].

У міфології та мистецтві ідея переродження постає вічною темою людства. Вона дарує опору і впевненість, вписуючи нас у нескінченний колообіг життя. Завдяки цьому смерть сприймається не як кінець, а як початок нового етапу.

Саме ця філософська концепція безперервного оновлення, духовного сходження та циклічності буття стала ідейним фундаментом декоративної композиції «На зустріч світлу». Вона поєднала досліджені міфологічні архетипи давньоєгипетських уявлень про подорож душі та українських концептів Світового дерева й Вирію з символічною мовою флористики та кольору, перетворюючи композицію на цілісний візуальний нарратив. У цьому нарративі кожна деталь виходить за межі суто декоративної функції і стає сакральним знаком, що розкриває поетапний процес духовного переродження та невтомне прагнення до світла.

Центральним елементом композиції є стилізована антропоморфна постать білого кольору, розташована на великому білому пір'ї. Силует не має ознак статі чи деталей обличчя та тіла, що підкреслює сутність «життєвої іскри», або «Ба» (персональної душі), яка готується до єднання з вищим началом «Ах» [2]. Білий колір постаті та пір'я символізує безгрішність, чистоту і божественне світло.

Пір'я відіграє роль, так би мовити, медіума між стихіями землі та повітря. У стародавній єгипетській та слов'янській традиціях воно символізувало істину і легкість духу, що дає змогу піднятися над матеріальним світом. Пір'я також уособлює динаміку «польоту душі», звільненої від тягаря земних гріхів [2].

Квіткове наповнення композиції вибудоване за принципом ієрархії світів (Нав-Яв-Прав). Найнижчу частину полотна заповнюють червоні маки. У традиційній українській символіці мак – це квітка пам'яті і незнищенності роду. Червоний колір маку одночасно втілює «вогонь життя» і кров героїчно загиблих предків. Квіти маку слугують фундаментом композиції, вказуючи на зв'язок душі з корінням і пам'яттю минулого перед початком нової дороги.

Натомість жовті соняшники, що заповнюють верхню частину полотна, постають як солярні символи, які втілюють енергію сонця, життєлюбність і невгамовне прагнення до світла. Розташування всіх елементів навколо яскравого жовтого вихору створює ефект «сонячного тяжіння».

Блакитні краплі квітів – незабудки. В українській вишивці та розписі дрібні блакитні квіти традиційно символізують чистоту, щирість і душевний спокій. У петриківському розписі, наприклад, незабудки використовуються для створення композицій, які символізують весняне пробудження природи та безперервність життя.

Група білих птахів, що злітають угору, безпосередньо натякає на слов'янські вірування про душі. Вірили, що птахи – це втілені душі померлих, які прямують на сакральний «острів світла», аби згодом повернутися до життя.

S-подібна лінія, утворена вином квітів і води за напрямом руху птахів, нагадує трипільську спіраль – символ циклічності і вічного оновлення. Такий динамічний прийом створює відчуття незворотності руху від темряви (внизу справа) до світла (вгорі зліва). Вертикальна композиція відповідає моделі Світового дерева. Маки символізують коріння

підземного світу, фігура – стовбур земного ярусу, а птахи й сонце – крону небесного простору.

Аналіз міфологічних і філософських джерел свідчить, що ідея духовного переродження є універсальною темою для людства. Давньоєгипетські міфи чи українські уявлення про Світове дерево й Вирій вказують, що люди з давніх-давен прагнули осмислити циклічність буття. У декоративному мистецтві такі вірування трансформувалися у стійку візуальну мову. Замість прямого копіювання народних орнаментів, твір пропонує авторське переосмислення архаїчних символів. Вони розповідають про те, що кінець одного життєвого етапу є лише підґрунтям для зародження нового, світлішого початку.

Таким чином, декоративна композиція «На зустріч світлу» є авторським переосмисленням цих прадавніх істин у сучасній вишивальній техніці. Центральна сюжетна лінія поступово розкриває шлях душі, яка спершу виходить із земного коріння й пам'яті, далі – через життєствердну енергію піднімається до вищого духовного оновлення, позначеного білими птахами, що летять у небо. Завдяки динаміці композиції та символіці кольорів робота не лише демонструє художні можливості вишивки, а й несе потужний емоційний посыл. Вона підкреслює перемогу життя над небуттям і нагадує, що невпинне прагнення до світла та оновлення – це найприродніший стан людської душі.

Література

1. Leahy E. L. State Murals, Protest Murals, Conflict Murals : Evolving Politics of Public Art in Ukraine [Електронний ресурс] / E. L. Leahy // Arts. – 2024. – Vol. 13, N 1. – Art. 1. – URL: <https://www.mdpi.com/2076-0752/13/1/1> (дата звернення: 05.03.2026).

2. Agai M. J. Judgment and Afterlife in Ancient Egypt : The Principle of Ma'at, Osirian Tradition, and the Comparative Context of Eternal Punishment [Електронний ресурс] / M. J. Agai, N. K. Kinya // Journal of Contemporary Rituals and Traditions. – 2025. – Vol. 3, N 1. – P. 39–58. – URL: https://www.researchgate.net/publication/395347205_Judgment_and_Afterlife_in_Ancient_Egypt_The_Principle_of_Ma'at_Osirian_Tradition_and_the_Comparative_Context_of_Eternal_Punishment (дата звернення: 27.02.2026).

ДЕМЧУК АНАСТАСІЯ

*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
ОПП «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво»
Науковий керівник: канд. пед. наук, доцент ХРЕНОВА Вікторія*

НЕТКАНИЙ ГОБЕЛЕН: ТЕХНОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТА СУЧАСНІ МОЖЛИВОСТІ ТЕХНІКИ

Нетканий гобелен – це вид декоративно-прикладного мистецтва, де виріб створюється без використання технології традиційного ткацтва. Адже скручені попередньо у джгути різної товщини нитки потрібних кольорів та їх відтінків фіксуються на основі шляхом наклеювання, пришивання або комбінованого закріплення, що забезпечує міцність і стабільність композиції. Такий підхід дає змогу створювати багат шарові, рельєфні та фактурно насичені зображення, у яких поєднуються різні кольори. Завдяки цьому формуються виразні художні образи з високою естетичною цінністю, які можуть використовуватися для декоративного оформлення інтер'єрів та реалізації авторських творчих задумів [1]. Нетканий гобелен є сучасною технікою, що поєднує у собі живопис, аплікацію і текстильну пластику, що дає можливість сучасним митцям експериментувати з матеріалами та шукати нові художні рішення в сучасному декоративному мистецтві [2].

Робота над нетканим гобеленом зазвичай починається зі створення ескізу, яка визначає загальний художній вигляд майбутнього виробу. На цьому етапі обмірковуються основні складові композиції, кольори, ритм візерунків і співвідношення декоративних частин. Важливим моментом є вибір основи, яка має бути міцною, стійкою до деформації та здатною витримувати вагу текстильних і декоративних елементів. У якості такої основи найчастіше обирають ДВП. Для основи можна використовувати полотно, мішковину або інші види щільного текстилю. Проте у цьому випадку перед початком роботи його потрібно натягнути на підрамник або ж зап'ялити у п'яльця щоб забезпечити щільний натяг. Перед початком роботи ДВП часто покривають або тонують акриловими фарбами, щоб створити потрібний кольоровий фон і додатковий декоративний ефект. Іноді використовують фактурні пасти, рельєфні покриття або імітацію природних матеріалів, що підсилює художню виразність композиції. Після підготовки основи на неї переносять малюнок, згідно з яким поступово формуються декоративні елементи майбутнього гобелену.

Поєднання ниток різної товщини та фактури сприяє виникненню рельєфності, об'ємності та глибини композицій, що є характерною рисою нетканого гобелену і підсилює його декоративний ефект [3].

Як зазначалось раніше, закріплення ниток на основі виконується з використанням клею Титан, термопістолетом чи шляхом пришивання (якщо основа текстильна), що дозволяє надійно закріпити матеріали на основі та забезпечити довговічність виробу. Фіксація ниток (чи попередньо скручених з них джгутиків) здійснюється згідно з раніше розробленим ескізом, наслідуючи форму елементів і поступово створюючи орнаментальні мотиви, композиційні акценти та загальний художній образ. Під час роботи особливу увагу приділяють дотриманню ритмічного побудови, гармонії кольорів і збалансованості фактур, що забезпечує цілісність і естетичну завершеність твору.

Сучасні митці поєднують нетканий гобелен з елементами декоративного розпису, текстильної аплікації, а також використовуються керамічні, дерев'яні або природні матеріали, такі як сухі квіти, кора, насіння чи інші фактурні вставки. Завдяки такому підходу роботи отримують унікальний характер, яскраву текстуру та сучасне художнє звучання, а також дозволяють авторам вільно експериментувати з матеріалами та техніками, створюючи складні багатопланові композиції [4].

Останній етап виготовлення виробу включає в себе ретельне закріплення всіх частин композиції, перевірку міцності їх фіксації та загальної стійкості конструкції. Зокрема, приділяється особлива увага надійності з'єднання матеріалів, щоб забезпечити тривалість та міцність гобелену під час його використання та зберігання. Після цього проходить художнє оформлення роботи для показу в інтер'єрі, зокрема вибір рами, основи для підвішування або іншого способу презентації. Таким чином, техніка нетканого гобелену поєднує в собі декоративну виразність, різноманітність фактур і великі можливості для творчих експериментів, що робить її важливою у сучасному декоративно-ужитковому мистецтві [4].

Література

1. Гобелен. Гобелен – Вікіпедія. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://url.li/icgsv> (дата звернення: 27.05.2026).
2. Нетканий гобелен технологія. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://url.li/jxmtrv> (дата звернення: 27.05.2026).
3. Мальований світ українського гобелену. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://url.li/jmmkec> (дата звернення: 27.05.2026).
4. Бутник-Сіверський Б.С. Михайло Білас. Альбом. Київ : Мистецтво, 1972. 125 с.

ЖВАВЕЦЬ МАРИНА

*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
ОПП «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво»
Науковий керівник: канд.техн.наук, ст. викладач МІЩЕНКО Олена*

ТЕКСТИЛЬНА АПЛІКАЦІЯ З ФЕТРУ ТА РУЧНА ВИШИВКА ЯК ЗАСОБИ ХУДОЖНЬОГО ОНОВЛЕННЯ ДЖИНСОВИХ ВИРОБІВ

У сучасному світі з кожним роком більшої актуальності набуває питання надмірного виробництва та споживання одягу, що пов'язана зі стрімким розвитком моделі швидкої моди. Щороку фабрики виготовляють надмірну кількість текстильних виробів, що досить швидко втрачають товарний вигляд. Основна причина конвеєрного споживання – не зношування, а втрата актуальності через зміну модних тенденцій. Така стратегія призводить до кардинального збільшення текстильних відходів, і з часом починає мати негативний вплив на екологію.

Найбільше уваги варто приділити проблемі повторного використання виробів з джинсової тканини, оскільки саме вона є довговічною та стійкою до зношування. Хоча незважаючи на його міцність, джинсовий одяг досить часто виходить з ужитку через механічний вплив. З'являються потертості, пошкодження, або дизайн речі просто вийшов з моди. Зважаючи на це зростає потреба у різноманітних методах декоративного оновлення та обробки, що дозволить продовжити термін служби якісного одягу.

Оздоблення одягу існувало ще у епоху палеоліту та розвивалося у стародавньому світі, де його почали фарбувати природними барвниками та розшивати перлами. У середньовіччі та відродженні художнє декорування одягу набуло значення статусності. Виникли різноманітні техніки вишивки, аплікації шкірою, металічними елементами та коштовним камінням.

На сьогодні розвиток технологій дозволяє нам широко використовувати різноманітні техніки та матеріали для творчого декорування одягу, а соціальні мережі та незліченна кількість доступної інформації дає змогу будь кому оновити старі речі. Текстильна аплікація є найпопулярнішою технікою прикрашання текстильних виробів, зокрема одягу, та широко застосовується у побуті та дизайні. Аплікація полягає у пришиванні або приклеюванні елементів на основі для створення композиції.

Техніка аплікації дозволяє використовувати широкий спектр тканини, але фетр самий популярний та універсальний серед можливих варіантів через щільність, легкість в обробці, гнучкість. Також значною його перевагою є те, що він легко ріжеться, після вирізання його краї не осипаються, тому відпадає потреба у додатковій обробці зрізів, що значно спрощує роботу. У магазинах фетр представлений у широкій кольоровій гамі.

Елементи з м'якого фетру добре візуально поєднуються з грубою джинсовою тканиною, створюючи контраст текстур. Така аплікація використовується для оздоблення різноманітних виробів: джинсів, спідниць, курток, сумок, жилетів. Найчастіше декорують кишені, рукава, коміри або нижні частини виробів. Таке оздоблення може використовуватись як у повсякденності, так і у дизайнерському одязі.

З популярних мотивів для створення композицій є рослинні та квіткові орнаменти, анімалістика, геометрія, а також абстракція. Серед найпоширеніших технік є накладна аплікація, що дозволяє швидко закріпити готові елементи на основі за допомогою клею. Також існує багатошарова аплікація, у якій фетр накладають шарами, надаючи композиції

об'ємності та складності. Комбінована аплікація поєднує фетрові елементи з іншими текстильними матеріалами, бісером, різноманітною декоративною вишивкою.

У таких техніках ручна вишивка найчастіше використовується у оформленні контурів, вишивання декоративних елементів або акцентування завдяки кольору. Аплікативні елементи закріплюють на основі ручними або машинними швами. Серед найпоширеніших шовів «уперед голку», машинна строчка зигзагом, петельний шов і декоративні стібки.

Аналіз показав що аплікація з фетру як засіб оновлення джинсових виробів є досить ефективним як з практичної, так і з художньої точки зору, а обраний спосіб обробки приховує механічні пошкодження та дефекти тканини, створюючи індивідуальний оновлений вигляд.

Література

1. Куцевський М. О., Швець Г. С. Матеріалознавство швейного виробництва : навч. посіб. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2021. 412 с.
2. Слізков А. М. Основи технологічної експертизи текстильних матеріалів : навч. посіб. Київ : КНУТД, 2019. 232 с.
3. Кольська Марія Печворк і квілтінг. URL: https://loveread.ec/read_book.php?id=72476&p=1.
4. Кусько К. Сучасна текстильна аплікація України // Вісник Львівської національної академії мистецтв. Вип. 36, 2018. С. 124-144.

МАСОН АНДРІЙ

*здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
ОПП «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво»
Науковий керівник: канд. пед. наук., доцент ХРЕНОВА Вікторія*

ІДЕЯ ТА ХУДОЖНЬО-ОБРАЗНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ТЕМИ ДЕКОРАТИВНОЇ КОМПОЗИЦІЇ «ПОРИ РОКУ»

Головною ідеєю створення декоративної композиції став задум передати плин часу в житті через мистецтво. Декоративна композиція «Пори року» побудована на ідеї відтворення природного циклу як символу безперервності життя, змін і гармонії у світі. Звернення до цієї теми зумовлене її універсальністю та глибоким змістовим наповненням: кожна пора року має власний характер, настрій та асоціативний ряд, що дає широкі можливості для художньої інтерпретації. Ця тема є актуальною, оскільки відображає циклічність природи, її гармонію та постійну змінність, що здавна надихала митців у різних видах мистецтва.

Назва композиції «Пори року» зосереджує в собі не лише просту тематичну прив'язку до змін у природі, але й глибокі філософські, культурні та природні відображення, які перетинають межі буденності. Це осмислення вічного ритму життя, що ґрунтується на ідеї невинного оновлення та гармонійного співіснування людини з природою. Вона також символізує циклічність життя, безперервні трансформації та гармонію природних ритмів. Ідея циклічності також відображає сутність техніки валяння, де під впливом води й тепла окремі волокна з'єднуються у цілісне полотно, подібно до того, як дрібні фрагменти днів утворюють сезони. Це явище ілюструє взаємодію матеріалу і метафори у текстильному мистецтві, гармонійно поєднуючи їх у єдиний художній образ [1].

У глобальному культурному контексті поняття пір року традиційно сприймається як алегорія життєвого шляху, що символізує його чотири головні етапи. Весна – це період народження та пробудження, літо – час розквіту сили і енергії, осінь – відзеркалення зрі-

лості та мудрості, а зима – момент внутрішнього спокою й підготовки до нового початку. Метою композиції «Пори року» було передати ці етапи у текстильному полотні, за допомогою кольорової палітри. Така гармонійна кольорова циклічність надає майбутньому твору унікального звучання, передаючи глибоку ідею про те, що кожна пора року має своє незмінне значення, неповторну красу і важливу роль у загальній симфонії життя. Це робить композицію не лише художнім об'єктом, але й культурним посланням про єднання з природою таплинність буття.

Вивчення теорії кольорознавства та аналіз сезонних палітр відіграли ключову роль у розробленні композиції, допомагаючи глибше осягнути емоційну атмосферу кожної пори року. Відображення природних станів за допомогою м'яких матеріалів надало роботі особливої виразності та багатогранності. Натхненням стали творчі досягнення сучасних майстрів художнього валяння, що спонукало до експериментів із фактурами: поєднанням мериносової вовни з волокнами шовку. Завдяки цьому підходу вдалося переосмислити класичну ідею циклу «Пори року» і створити унікальну авторську концепцію. У ній кожен сезон розкривається не лише через палітру кольорів, а й за рахунок унікальної фактури – від пухкої зимової «паморозі» до гладкого літнього різотрав'я.

Разом із колористичним рішенням особливе місце в проєктованій декоративній композиції займає Світове Дерево, також відоме як Дерево Життя. У слов'янській, зокрема українській, міфології воно уособлює вісь світу, яка з'єднує три рівні буття: підземний світ – коріння, земний – стовбур і небесний – крона. Це символічне дерево часто зустрічається у народних піснях, вишивках, писанках і килимах, де його зображують на тлі змін сезонів [2]. Таким чином, воно уособлює родючість землі, продовження роду та нескінченний цикл відродження.

Дерево, як частина української культури, часто постає в ролі оберегу роду – символу родинного дерева, яке передає силу і мудрість від предків наступним поколінням. Його зображення створює відчуття позачасовості, ніби дерево одночасно належить до всіх пір року. Це перегукується з українською душею, яка зберігає свою сутність крізь століття випробувань, війн та історичних змін. У сучасному мистецтві образ дерева займає особливе місце, будучи не лише декоративним елементом, але й символом, наповненим глибоким змістом та духовним значенням.

Цей мотив активно використовується майстрами у найрізноманітніших напрямках декоративно-ужиткового мистецтва. Його можна побачити в орнаментах та оздобленні традиційних рушників, вишиванок, килимів і розписаних панно. Крім того, образ дерева часто присутній на художньо оформлених писанках, у виробах із деревини, скла та кераміки, а також у творах на полотні, аплікаціях-витинанках та багатьох інших формах мистецького вираження (див. рисунок 1). Майстри прикрашають його деталями, що мають глибоке сакральне значення, такими як міфічні птахи, фантастичні квіти, загадкові пуп'янки, райські плоди та пишні декоративні вазони. Центральним акцентом композиції часто виступає велика квітка, відома під назвою «Вогонь життя», яка надає зображенню особливої символічної сили та гармонії.

Дерево є одним із найглибших та найдавніших символів духовної культури людства. Воно уособлює центральну вісь світу, що поєднує Небо й Землю, людину з її прагненнями до духовного зростання, а також цикли життя, смерті та відродження. Це образ Всесвіту та його вічного оновлення, уособлення прихованої Мудрості та загадкових законів буття. З давніх-давен дерево асоціювалося з божественними силами та містичною природою. У міфології багатьох народів світу часто фігурують два ключові дерева: Древо життя та Древо пізнання Добра і Зла [3]. Деревя відігравали важливе значення для наших предків. Так верба

споконвіку вважалася священним символом пробудження життя, життєвої сили та перемоги над смертю. Перед святом Трійці люди прикрашали свої оселі, храми, подвір'я та ворота гілками дерев, додаючи святкової атмосфери [4].

Рисунок 1 – Образ дерева в декоративно-ужитковому мистецтві

Особливу роль дерева відігравали й у ніч на Івана Купала. Тоді вважалося, що вони стають домівкою русалок і духів, а береза – головним символом цієї містичної ночі. Дівчата плели вінки з гілок і квітів, запускали їх на воду та водили хороводи довкола дерев. Березу асоціювали з жіночим началом, символом молодості, краси та родючості. У цей день молоді дівчата обирали найгарнішу березу, прикрашали її гілки стрічками, квітами й намистом, створюючи святковий образ [5].

Дерева також відігравали провідну роль у сімейних обрядах. Коли народжувалася дитина, поруч із домом саджали «дідівське дерево» – дуб для хлопчика або липу, березу чи калину для дівчинки. Вірили, що доля новонародженого буде нерозривно пов'язана з цим деревом, якщо воно росло міцним і здоровим, то й дитина виросте сильною, щасливою [6]. Деревам відводили символічну роль навіть після смерті людини. На могилах було заведено саджати калину, явір, дуб або вербу. Ці дерева вбачали як уособлення продовження життя душі та зв'язок між світом живих і мертвих. У деяких регіонах гілки дерев використовували для прикрашання могил під час поминальних обрядів, окреслюючи важливість природи в житті й смерті [7].

Отже, як бачимо, дерево виступає не просто як символ, але й як живий оберіг, стародавній предок і своєрідний посередник між різними вимірами буття. Воно вже протягом століть залишається однією з ключових складових у багатьох обрядах українського народу, наділене сакральним змістом і особливим значенням. Його коріння асоціюються зі зв'язком людини з рідною землею та пращурами, нагадуючи про нерозривність поколінь і спадковість традицій.

Одним із найзнаковіших весільних оберегів вважається Дерево життя. Цей древній орнамент завжди вишивали червоними нитками. Він зображував рослину з великими розлогими гілками, прикрашеними квітами, серед яких часто сиділи птахи. Такий рушник слугував не лише оберегом, але й символізував міцний зв'язок між поколіннями, продовження роду та сімейне щастя. Крім того, його використовували під час обряду хрещення дитини (див. рисунок 2) [8].

Тож, образ дерева не лише зберігає своє культурне значення, але й набуває нових рис у сучасному художньому сприйнятті. Саме тому його образ обрано для ідеї декоративної композиції «Пори року».

Рисунок 2 – Весільний рушник із зображенням Дерева життя

Пори року в мистецтві несуть у собі глибокий символізм, який відображає циклічність людського буття, емоційні переживання та неповторну гармонію природи. Ця тема залишається однією з найбільш актуальних, адже кожен сезон має власну унікальну палітру барв, особливу атмосферу і метафоричний зміст. У різних формах мистецтва пори року часто стають потужним джерелом натхнення, дозволяючи митцям передати багатство природного світу та тонкі нюанси людських почуттів через зміну часу. Їх оспівують в піснях, поезії, обіграють в кінематографі та малюють на полотнах.

Наприклад, Антоніо Вівальді написав цикл з чотирьох скрипкових концертів, під назвою «Чотири пори року», що став одним з найпопулярніших музичних творів епохи бароко, й залишається таким до нашого часу [9]. Чеський художник Альфонс Муха створив серію картин «Пори року» (див. рисунок 3). Його пори року втілено в образах витончених, граційних і золотавих красунь з довгим волоссям – чуттєвих, зі стриманим натяком на природну привабливість, але без жодного натяку на вульгарність чи надмірну матеріальність. Їхні форми елегантно підкреслені вигинами тіл, гармонійно вплетеними у рослинні мотиви природи [10].

Рисунок 3 – Серія картин «Пори року» Альфонса Мухи

Центральна ідея циклічності пір року як символ вічного оновлення життя, стала мотивом для створення декоративної композиції «Пори року». Альфонс Муха зобразив пори року через витончені жіночі образи, кожен із яких природно переплітається з рослинним світом. Переосмисливши цю концепцію, антропоморфні образи було змінено універсальним архетипом Дерева Життя – потужним символом, який об'єднує всі пори року в цілісному образі.

Замість чотирьох окремих жіночих постатей виник образ дерева, що уособлює стійкість і вічність на тлі безперервних змін сезонів. Плавні органічні лінії, витончені форми знайшли відображення в елегантному та динамічному вигляді стовбура дерева, а також у витонченій мережі його гілок.

Італійський художник-маньєрист Джузеппе Арчімбольдо у своїх роботах також зображував пори року (див. рисунок 4). Задовго до сюрреаліста Сальвадора Далі, уславлених кубістів та авангардистів, Арчімбольдо створював твори, ідеї яких ті лише почали розробляти чотири століття потому. Його картини – це більше, ніж просто декоративні композиції. Вони являють собою філософські загадки, що об'єднують мистецтво, науку та природу. Такий підхід став основою для ідейного задуму композиції «Пори року», де Дерево Життя символізує стійкість, вічність і життєву енергію, а яскравий кольоровий фон відображає безперервні зміни та циклічність існування.

Рисунок 4 – Серія картин «Чотири пори року» Джузеппе Арчімбольдо

Український архітектор і художник Степан Шолтес у 2017 році представив виставку своїх пейзажів під назвою «Чотири пори року» (див. рисунок 5). Усі роботи виконані олійними фарбами в реалістичному стилі, а спільною темою є зміна пір року. Під час відкриття експозиції автор наголосив, що природа не має ані поганої погоди, ані невдалої пори року – кожна з них прекрасна по-своєму [11].

Рисунок 5 – Пейзажі Степана Шолтеса

Кругла форма композиції «Пори року» є важливим символічним прийомом, який підсилює центральну ідею твору – циклічність життя, часу і природних явищ. У світовій культурі коло здавна асоціюється з ідеальним символом вічності, безкінечності, завершеності та постійного руху. На відміну від прямокутних форм, що мають початок і кінець, у кола їх немає, що створює відчуття безперервності. Погляд глядача, слідуючи по колу, постійно повертається до вихідної точки, викликаючи відчуття вічного потоку. Саме ця властивість робить круглу композицію ідеальним носієм тематики «Пори року». Кругле панно зосереджує в собі весь цикл життя, замкнувши його у єдину гармонійну форму.

Підсумовуючи вище описане, стає зрозуміло, що задум твору реалізується через поєднання символіки, традицій, декоративності та індивідуального художнього бачення, що робить композицію змістовною та естетично наповненою. Тема символізує вічну ідею безкінечного оновлення, змін та одночасно стабільності самої суті буття. Образ Дерева життя передає глибоке усвідомлення життєвого циклу, кожен сезон наділений власним сенсом та значенням, а сутність циклічності усього живого залишається незмінним, попри всі зовнішні перетворення.

Література

- 1 Felting. StrongFelt. [Electronic resource] – URL: <https://strongfelt.com/felting/>
- 2 Дерево життя: традиційний архетип української культури у новому контексті. Orner. [Електронний ресурс]. – URL: <https://surl.li/syqkzq>
- 3 Дерево. Новий Акрополь. [Електронний ресурс]. – URL: <https://surl.li/hifxgi>
- 4 Зелені свята і Трійця: чим вони унікальні. NEWS Україна. [Електронний ресурс]. – URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-52933487>
- 5 Наконечна Т. Дерево в родильній обрядовості українців карпат. Львів. 2022. 9 с. [Електронний ресурс]. – URL: <https://nz.lviv.ua/archiv/2022-4/9.pdf>.
- 6 Посадили над козаком явір та ялину, а в головах дівчини червону калину. Поховання під деревом: пережитки давньої традиції в українців. Вісник Львівського університету, 2021. 647 – 672 с. [Електронний ресурс]. – URL: <https://surl.li/lmgexv>.
- 7 Весільний рушник Дерево життя. Vizerunok. [Електронний ресурс]. – URL: <https://vizerunok.co.ua/obryadovyj.html>
- 8 Чотири пори року. Вівальді. Вікіпедія. [Електронний ресурс]. – URL: <https://surl.lt/jbcedl>.
- 9 «Пори року» – вічна тема мистецтва. Музика. [Електронний ресурс]. – URL: <https://mus.art.co.ua/pory-roku-vichna-tema-mystetstva/>
- 10 «Чотири пори року» – презентативна виставка Степана Шолтеса. ЗакарпатАрт. [Електронний ресурс]. – URL: <https://surl.li/etxmyy>

МИХАЙЛИК АЛЬОНА

*здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
ОПП «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво»
Науковий керівник: канд. пед. наук., доцент ХРЕНОВА Вікторія*

ІДЕЯ ТА ХУДОЖНЬО-ОБРАЗНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ТЕМИ ДЕКОРАТИВНОЇ КОМПОЗИЦІЇ «ЛІТОЧИН» У ЗМІШАНІЙ ТЕКСТИЛЬНІЙ ТЕХНІЦІ

В умовах сучасної глобалізованої дійсності, де етнокультурні кордони набувають дедалі розмитішого характеру, питання збереження та творчого переосмислення національної самобутності постає з особливою гостротою. Українське мистецтво органічно вкорінене у народній традиції, що акумулює в собі світоглядні засади, духовно-ціннісні орієнтири та народні естетичні ідеали. Концептуальним підґрунтям кваліфікаційної роботи є осмислення календарно-обрядового циклу українців – самобутнього культурного феномену, в якому виявляється нерозривний взаємозв'язок між людиною і природним довкіллям.

Ключовою проблематикою твору виступає художня візуалізація часу як філософської категорії. У сучасному суспільстві домінує лінійне сприйняття часового потоку – невинного руху від минулого крізь теперішнє до прийдешнього, у якому людська свідомість нерідко втрачає здатність осягати цінність поточної миті. Традиційний же український світогляд тяжіє до циклічної моделі часу, що знаходить своє втілення в уявленнях про природні ритми, сезонну змінність та повторюваність буттєвих процесів, а також відображається в концепції «Кола Свароже» – символічного річного кола природних і календарних перетворень. У межах цього світоглядного простору рік осмислюється як замкнений цикл, де зимове завмирання природи невідворотно переходить у весняне відродження. Саме принцип циклічності став структурною основою серії композиції, позбавлених чіткої точки відліку, кожен твір плавно перетікає в наступний, утворюючи безперервний художній ряд.

Творчий задум реалізується через відтворення засобами сучасного художнього текстилю емоційно-образної атмосфери чотирьох визначальних святково-обрядових періодів: Різдва, Великодня, Івана Купала та Покрови. Йдеться не про просте ілюстративне відображення свят, а про спробу осягнути і передати той особливий душевний та символічний стан, у якому перебувають природа і людина впродовж цих сакральних точок календарного року.

Назва кваліфікаційної роботи – «Літочин» – є словотвором, побудованим на змістовому злитті двох компонентів: «літо» і «чин». Лексема «літо» в українській мові позначає найтеплішу пору року та водночас у певних контекстах функціонує як відповідник поняттю «рік», що засвідчується сталими виразами «скільки літ», «многая літа», а також словами «літопис» і «літочислення». Компонент «чин» семантично пов'язаний із поняттями дії, способу та впорядкованого здійснення певного процесу. У художньо-концептуальному вимірі назва «Літочин» постає як образне втілення річного кола, природного ритму та закономірної послідовності святково-обрядових періодів [1; 2].

Таким чином, «Літочин» у контексті авторського задуму розкривається як «творення року» – метафорична назва, що синтезує уявлення про річний цикл і свідому участь людини в ньому. Вона передає глибинну ідею того, як через обрядові практики, традиційні звичаї та святкові ритуали людина підтримує живий зв'язок із природним плином часу. Назва акцентує, що українські свята є не лише хронологічними маркерами календаря, а й невід'ємною складовою духовного та естетичного досвіду народу.

Робота над декоративною композицією «Літочин» розгорталася з етапу ескізного пошуку та всебічного вивчення можливих варіантів композиційного вирішення. На початковій стадії було розроблено низку пошукових ескізів, у рамках яких досліджувались форма, ритм, пропорційні відношення та характер взаємодії декоративних елементів. У процесі роботи пріоритетна увага зосереджувалась на досягненні цілісності художнього образу та гармонійної єдності між килимовою вишивкою і технікою макраме. Першорядним завданням ескізного пошуку було формування виразної композиційної структури, здатної передати атмосферу літнього обрядового циклу, декоративну образність народного мистецтва та символічну насиченість відображуваних образів. На початковому етапі був створений узагальнений пошуковий ескіз композиції, що окреслював основні форми, ритмічну організацію та принципи взаємодії декоративних елементів між собою. Початковий пошук ескізів композиції «Літочин» показано на рисунку 1.

Рисунок 1 – Початковий пошук ескізів композиції «Літочин»

В ході подальшої творчої роботи первісний художній задум зазнав суттєвого переосмислення. На зміну єдиній композиції було прийнято рішення створити серію з чотирьох окремих елементів, об'єднаних між собою елементами макраме. Тематична спрямованість роботи трансформувалась від узагальнених образів пір року до більш конкретного і змістовно насиченого календарно-обрядового циклу українських народних свят.

Зимова композиція відкриває весь композиційний цикл, попри те що в природній свідомості зима традиційно асоціюється зі станом завмирання та умиротворення. Концептуальна основа цієї частини серії вибудована на діалектичному поєднанні зимової стриманості з образністю світла й оновлення. Композиційним та смисловим осердям твору постає різдвяна зірка – Алатир, яка виконує водночас декоративну та структуротворчу функцію. У системі української народної символіки восьмикутна зірка є знаком гармонійної впорядкованості та цілісності світобудови, а її присутність у композиції акцентує ідею початку нового річного відліку й духовного оновлення, нерозривно пов'язаного із зимовим святковим періодом.

Органічним доповненням до різдвяної зірки у зимовій композиції слугує образ маски Кози – символу родючості та негасимої життєвої сили, що зберігається навіть у пору природного спочинку і прихованого відродження. Обряд «водіння Кози» в українській народній традиції був семантично пов'язаний із побажаннями багатого врожаю, господарського достатку та відновлення енергетичного потенціалу землі [3-5]. У процесі ескізного пошуку форми декоративних елементів були уточнені й доопрацьовані, що дозволило надати композиції більшої виразності та впізнаваності художніх образів. Ескіз зимової композиції декоративної композиції «Літочин» наведено на рисунку 2.

Рисунок 2 – Ескіз зимової декоративної композиції «Літочин»

Весняна частина поліптиху присвячена осмисленню Великодня як свята відродження, оновлення та торжества життєдайних сил над зимовим спочинком. У цьому розділі композиції органічно поєднуються мотиви Воскресіння з архаїчними народними уявленнями про пробудження природи після зимового завмирання. Весна трактується як символічний період переходу від стану спокою до повнокровного активного існування – час, коли земля наповнюється сонячним світлом, теплом і оновленою енергією.

Центральним символом весняної композиції обрано писанку – образ, що у межах авторського задуму набуває значно ширшого смислового навантаження, ніж традиційний великодній атрибут. Вона постає як концентрований символ зародження життя, первісної цілісності та початку нового природного циклу. Семантична основа цього образу спирається на давнє уявлення про яйце як про першопочаток світотворення, що й визначає його роль структурного й змістового ядра весняної частини поліптиху. В ескізній розробці та матеріальному втіленні центральний образ збагачується солярними знаками, мотивами ружі та безкінечника, які посилюють ідею безупинного руху, оновлення та невпинності життєвого плину [3-5].

Колористичне вирішення весняної композиції вибудовується на гармонії ніжних відтінків світло-зеленого, жовтого та рожевого кольорів. Світло-зелений колір асоціативно пов'язується з образом молоді трави, перших паростків і поступового пробудження природи. Жовтий несе в собі семантику сонячного тепла, світла і відчуття радісної повноти буття, тоді як рожевий привносить до композиції якість м'якості, ніжності та весняної невагомості. У своїй сукупності ці кольори формують цілісне відчуття свіжості, тепла й поступового розквіту природного світу, що відроджується після зимового заціпеніння. Перший варіант ескізу весняної композиції «Літочин» подано на рисунку 3.

Рисунок 3 – Перший варіант ескізу весняної композиції «Літочин»

У концептуальній структурі декоративної композиції «Літочин» літо постає як період найвищого розквіту природних сил, їхньої зрілості та повноти. Саме впродовж цієї пори року природний світ досягає найбільшої виразності: рослинний покрив набуває пишного розмаїття, земля щедро віддає свої плоди, а людина з особливою гостротою відчуває нерозривний зв'язок із довкіллям.

У ході ескізного пошуку весняна частина композиції зазнала певного доопрацювання. Початковий варіант ескізу відображав загальну концепцію весняного оновлення та великодньої символіки, проте низка елементів потребувала уточнення з метою досягнення більшої композиційної цілісності. У переробленому варіанті було переглянуто просторове

розміщення окремих декоративних мотивів, скориговано їхню форму та характер взаємодії з центральним образом писанки. Внаслідок цих змін весняна композиція набуло завершеності, гармонійної врівноваженості та підвищеної художньої виразності. Остаточний варіант ескізу весняної композиції подано на рисунку 4.

Рисунок 4 – Остаточний варіант ескізу весняної композиції «Літочин»

У межах творчого задуму літньої композиція покликана передати стан природної насиченості, емоційного піднесення та гармонійної злитості людського існування з ритмами навколишнього світу. Концептуальним стрижнем літньої частини поліптиху є діалог двох природних першоначал – вогню та води. У народній свідомості ці стихії здавна осмислювалися як могутні життєтворчі сили, пов'язані з очищенням, відновленням та продовженням буття. Саме тому свято Івана Купала набуває в роботі особливого змістового значення – як обрядове дійство, що традиційно розгортається у просторі між водою й вогнем і відтворює відчуття єдності людини з природою. Це визначає не лише декоративну, а й глибинну символічну природу літньої композиції.

Роль центрального елемента композиції відведено ватрі – купальському вогнищу, яке постає водночас смисловим і пластичним акцентом твору, уособлюючи тепло, очищувальну енергію та стихійну силу природного начала. Образ вогню візуально структурує простір в композиції, концентрує глядацьку увагу та породжує відчуття внутрішнього руху, напруги й емоційної насиченості. Урівноважувальним началом щодо динамічного образу вогню виступає квітова арка – вінок, пов'язаний у композиції з мотивами краси, молодості та природної гармонії. Будучи невід'ємним елементом купальської обрядовості, вінок органічно вписується у символічний контекст твору й посилює його зв'язок із народними звичаями. М'які рослинні форми квітової арки створюють пластичну противагу вогняній динаміці та збагачують композицію ритмічною плавністю.

Суттєву роль у художній структурі літньої композиції відіграють також рослинні мотиви купальської символіки – образи папороті, маку, ромашки та інших трав, котрі в народній традиції асоціюються з красою, захистом, щастям і життєвою силою. Ці елементи не лише збагачують декоративну мову твору, а й формують цілісний образ літнього обрядового простору [3-6].

Колористичне вирішення літньої композиції вибудовується на контрасті насичених глибоких тонів і теплих акцентів. Темні зелені та сині відтінки фону відтворюють атмосферу купальської ночі з її загадковістю та таємничою глибиною, тоді як теплі вогняні тони утворюють яскравий емоційний акцент і підсилюють виразність композиційного

звучання. Взаємодія цих кольорових груп породжує особливий настрій, у якому урочистість і таємничість переплітаються з відчуттям природної сили та енергії. Завдяки цьому літня частина поліптиху постає як художній образ часу найбільшого природного розквіту та гармонійного співіснування людини зі світом. Перший варіант ескізу літньої композиції «Літочин» подано на рисунку 5.

У ході подальшого ескізного пошуку літня частина композиції зазнала цілеспрямованого доопрацювання. Перший варіант ескізу вже містив поєднання ключових образів літньої композиції – вогню, води та рослинних мотивів, однак просторове розміщення цих елементів потребувало корегування задля досягнення оптимальної композиційної рівноваги. В остаточному варіанті було переосмислено взаємне розташування купальського вогнища, образу водної стихії та квіткової арки, що дозволило надати композиції більшої цілісності та внутрішньої динаміки.

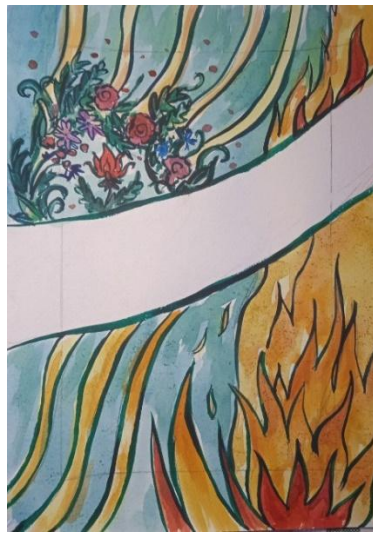

Рисунок 5 – Перший варіант ескізу літньої композиції «Літочин»

Додатковим засобом посилення декоративності твору стало введення орнаментальної стрічки, яка підтримує народний характер художнього задуму та виконує інтегруючу функцію, об'єднуючи окремі частини зображення в єдиний гармонійний ансамбль. Остаточний варіант ескізу літньої композиції подано на рисунку 6.

Рисунок 6 – Остаточний варіант ескізу літньої композиції «Літочин»

Завершальною ланкою серії постає осіння композиція, яка водночас підсумовує весь поліптих і композиційно замикає його у кільце, повертаючи до вихідної точки циклу. Смыслова основа цієї частини вибудовується навколо відчуттів завершеності, вдячності, умиротворення та захищеності. Осіння частина поліптиху присвячена святу Покрови Пресвятої Богородиці, яке у концептуальному вимірі твору осмислюється як символ опіки, духовного захисту та материнської підтримки.

Вагоме місце в образній структурі композиції посідають мотиви плодів урожаю – гарбуза та яблука. У межах художнього задуму вони функціонують не як натурні форми, а як символи достатку, природної зрілості, родючості та завершення річного кола [3-5]. Через ці образи передається ідея зібраного врожаю як результату людської праці та свідчення повноти природного циклу. Осіннє панно таким чином набуває значення підсумку року – тієї межової миті, коли земля вже віддала свої дари, а природа неквапливо схиляється до стану спочинку. Одним із концептуально значущих образів цієї частини є тканина, що спускається згори й об'єднує решту елементів композиції в єдине ціле. У контексті авторського задуму вона асоціюється з покровом як знаком захисту, турботи та оберігання. Завдяки цьому образу композиція набуває внутрішньої зібраності та цілісності, а окремі її елементи поєднуються спільним настроєм спокою й впорядкованості.

Колористичне вирішення осінньої композиції спирається на теплу золотисто-теракотову гаму. Ця палітра несе в собі асоціації осіннього сонячного світла, стиглих плодів, тепла землі та домашнього затишку. Взаємодія золотистих, охристих, теракотових і приглушено-коричневих відтінків формує враження зрілості, наповненості та завершеності, а сама кольорова гама органічно підсилює відчуття достатку, умиротворення і готовності природи до зимового відпочинку.

Осіння частина композиції підбиває смисловий підсумок усього «Літочину». Якщо весна уособлює пробудження, літо – розквіт, а зима – початок нового циклу, то осінь постає символом завершення, збирання плодів та внутрішнього осмислення пройденого шляху. У цій композиції втілено стан гармонійного завершення річного кола – ту особливу мить, коли людина відчуває вдячність природі, усвідомлює цінність її дарів і відчуває природну потребу в спокої та захищеності перед наступним витком циклу. Перший варіант ескізу осінньої декоративної композиції «Літочин» подано на рисунку 7.

Рисунок 7 – Перший варіант ескізу осінньої декоративної композиції «Літочин»

У процесі подальшого ескізного пошуку осіння частина композиції зазнала цілеспрямованого доопрацювання. Перший варіант ескізу окреслював основне коло образів – гарбуз, яблука, теплу кольорову гаму та декоративну орнаментальну стрічку, однак загальна композиція потребувала більшої насиченості й виразнішого розкриття теми врожаю. В остаточному варіанті було посилено роль плодів і рослинних мотивів: зокрема, введено образ колосків пшениці, який поглиблює ідею достатку, родючості та завершення річного циклу. Додатково було скориговано розміщення яблук і декоративних елементів, що дозволило досягти більшої композиційної цілісності, просторової врівноваженості та змістової виразності. Остаточний варіант ескізу осінньої декоративної композиції подано на рисунку 8.

Рисунок 8 – Остаточний варіант ескізу осінньої декоративної композиції «Літочин»

Колористичне вирішення декоративної композиції «Літочин» вибудовується на принципі поступового переходу від холодних зимових відтінків до теплої осінньої палітри. Така динаміка кольорового розвитку підкреслює ідею річного циклу, в якому кожна пора року наділена власним емоційним станом, символічним змістом і колірним звучанням. Загальна кольорова гама твору є концептуально вмотивованою: вона слугує художнім засобом передачі закономірної зміни природних станів – від зимового заціпеніння через весняне пробудження і літній розквіт до осінньої зрілості.

Зимова частина композиції вирішена переважно в холодній синьо-фіолетовій гамі. Сині, блакитні та фіолетові відтінки відтворюють відчуття зимової прохолоди, тиші, нічного простору й завмирання природи. Водночас жовті, червоні та золотисті акценти, пов'язані з образом різдвяної зірки і світла, утворюють виразний контраст із холодним фоном, що художньо втілює ідею внутрішнього світла, яке пробивається крізь зимовий спокій.

Весняна композиція вибудовується на м'яких світлих відтінках зеленого, жовтого, рожевого та бузкового кольорів. Салатові й світло-зелені тони асоціативно пов'язуються з молодою травою, першими паростками та пробудженням природи. Жовті елементи привносять сонячність і тепло, а рожево-бузкові відтінки формують відчуття ніжності, оновлення і поступового розквіту. Завдяки цій палітрі весняна частина набуває характеру легкості, світлоносності та очікування нового життя.

Літня частина композиції відзначається більш насиченим і контрастним колірним вирішенням. Глибокі сині та зелені тони поєднуються тут із яскравими червоними, жовтими й помаранчевими акцентами. Темні холодні відтінки відтворюють атмосферу купальської ночі, водної стихії та природної глибини, тоді як вогняні червоно-помаранчеві елементи втілюють образ купальського вогнища, енергії та життєвої сили. Контрапункт водної прохолоди і вогняного тепла художньо передає символічне поєднання природних стихій у літньому обрядовому просторі.

Осінь композиція завершує колористичний розвиток композиції, спираючись на теплу гаму золотистих, помаранчевих, теракотових, охристих і коричневих відтінків. Ця палітра несе в собі асоціації стиглих плодів, зібраного врожаю, тепла землі та завершення річного кола. Образи гарбуза, яблука, колосків і декоративних рослинних мотивів посилюють відчуття достатку, зрілості й умиротворення, а сама осіння частина сприймається як підсумок циклу – мить переходу природи від активного розвитку до заслуженого відпочинку.

Окремого значення в загальній структурі твору набуває центральний об'єднувальний елемент, виконаний у техніці макраме. Пронизуючи всі чотири декоративні композиції, він виконує функцію візуального зв'язку між частинами, перетворюючи серію на єдиний цілісний твір. За своєю пластичною формою цей елемент нагадує плавну хвилю або стрічку, що символізує безперервний плин часу, закономірний перехід між порами року та взаємообумовленість усіх складових річного циклу.

Кольорове вирішення макраме підпорядковане загальній концепції твору й базується на поєднанні синіх та сірих відтінків. Ця стримана гамма виконує об'єднувальну роль у композиції: вона не відволікає увагу зайвими акцентами, а навпаки – узгоджує між собою окремі сезонні частини, забезпечуючи їхню візуальну єдність. Завдяки цьому макраме функціонує не лише як декоративний елемент, а й як важливий структурний складник, що скріплює композицію в єдине ціле.

Таким чином, декоративна композиція «Літочин» синтезує традиційну українську символіку із сучасним текстильним рішенням, а її художня виразність досягається через цілісність задуму, продумане колористичне вирішення, контраст фактур, ритмічну організацію елементів і майстерне введення декоративних деталей. У ході ескізної роботи створено кілька графічних варіантів композиції, побудованих на образах чотирьох пір року – зими, весни, літа та осені та також загальний ескіз декоративної композиції.

Література:

- 1 Літо [Електронний ресурс] // Словник української мови : в 11 т. / АН УРСР, Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні. – Київ : Наукова думка, 1970–1980. – URL: <https://slovnuk.me/dict/sum/літо>.
- 2 Чин [Електронний ресурс] // Словарь української мови / упоряд. Б. Грінченко. – Київ : Вид-во Академії наук Української РСР, 1958. – Т. 4. – С. 462.
- 3 Календарні свята [Електронний ресурс]. – URL: <https://traditions.in.ua/kalendarni-sviata>.
- 4 Українські свята й обряди календарного циклу [Електронний ресурс]. – URL: <https://nibu.kyiv.ua/exhibitions/476/>.
- 5 Календарні обряди [Електронний ресурс]. – URL: <https://ethnography.org.ua/statti/kalendarni-obryady>
- 6 Свята літнього календарного циклу українців [Електронний ресурс]. – URL: <https://we.org.ua/kultura/svyata-litnogo-kalendarnogo-tsyklu-ukrayintsiv/>.

МРУЧКІВСЬКА АНАСТАСІЯ

*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
ОПП «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво»
Науковий керівник: канд. пед. наук, доцент САМБОРСЬКА Олена*

ХУДОЖНЬО-ВИРАЗНІ ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ АРХЕТИПІЧНИХ ОБРАЗІВ У ДЕКОРАТИВНІЙ КОМПОЗИЦІЇ «ДОЛЯ»

У сучасних умовах зростаючого інтересу суспільства до відродження та переосмислення традиційних видів народного мистецтва актуальності набуває звернення митців до архетипічних образів народної культури [3]. Декоративна композиція «Доля» в техніці текстильної аплікації є спробою поєднати глибинні культурні смисли, пов'язані з давньою українською символікою, із сучасними художніми рішеннями. Тема роботи відображає інтерес до традиційної символіки та художньо-образного мислення, притаманного українській народній культурі, і набуває особливого значення в умовах суспільних трансформацій.

Основна ідея твору полягає у відображенні процесу творення життя, де нитка виступає метафорою долі, а жіночий образ – уособленням творця, який формує нові смисли та продовжує нитку буття. Художній образ побудовано навколо ремісничої дії прядіння: у народному світогляді «жити» часто означає «вплітати» себе у світ, тримати рівновагу між тим, що дано, і тим, що твориться власними руками. Центральне місце в композиції займає стилізована жіноча постать, виконана у техніці текстильної аплікації. Цей мотив перегукується з давніми міфологічними уявленнями про богиню Макош (Мокошу) та її дочок, які прядли нитки людських долі, де донька Доля трактується як персоніфікація сприятливого, творчого начала [2].

Для виготовлення декоративної композиції «Доля» обрано синтез двох художніх технік: текстильної аплікації та писанкарства. Кожна з цих технік є складовою частиною традиційного українського декоративного мистецтва і несе власний семантичний та художній потенціал. Текстильна аплікація поєднує риси живопису – здатність утворювати зображення – та скульптури – здатність формувати рельєф і об'єм. Пошарове намотування ниток різних кольорів та фактур підкреслює рельєф і образ, де кожен шар можна сприймати як окремий «пласт» досвіду, що наростає і формує цілісність.

Другим важливим елементом композиції є писанки, закріплені на вертикально натягнутих нитках, які створюють просторове тло твору. Писанка – один із найдавніших українських символів життя, родючості та гармонії, орнаменти якої мають сакральне значення [4]. У роботі обрано воскову техніку та техніку травлення – художньо виразний спосіб, де знак «народжується» з темного кольору, поступово відкриваючи своє світло, що є метафорою поступового виявлення долі через час і процес. Для орнаментики писанок обрано трипільські мотиви – спіралі, хвилеподібні лінії, розеткові та сонячні знаки, – що є мовою первинних сил і надає твору хронологічної глибини [1].

Ескізний пошук відбувався у кілька послідовних етапів: збір та аналіз візуальних матеріалів, начерки і пошукові ескізи, розроблення колірною вирішення, орнаментальних схем для писанок та визначення остаточного варіанту композиції. За результатами ескізування утвердився горизонтальний формат твору, а стилізована жіноча постать розміщена у правій частині нитяного поля. Колірна гама – природні відтінки зеленого, коричневого та жовтого – формує стан земної повноти: зелений уособлює живу силу й оновлення, коричневий дає опору, жовтий освітлює і зігріває.

Технологічна послідовність виготовлення декоративної композиції включає такі етапи: підготовчий; вирізання шарів фігури з картону; ниткове обмотування шарів; складання жіночої постаті; виготовлення писанок; формування нитяного поля-основи; кріплення писанок і фінальне монтажне складання; оздоблення та фінальний огляд [5]. Основними матеріалами слугували картон, вовняні та бавовняні нитки, курячі яйця, синтетичні барвники, оцет, бджолиний віск, клей ПВА, акриловий лак та джгут для кріплення писанок.

Естетична оцінка твору засвідчує, що декоративна композиція «Доля» є традиційно обумовленою та художньо оригінальною, відповідає закону цілісності та принципу супідрядності. Усі елементи є художньо узгодженими та композиційно непорушними. Поєднання загальної осьової симетрії з деталевою асиметрією орнаментів надає твору рівноваги та живості, а ритмічне розміщення ниток і писанок є візуальним аналогом ритму праці, яким «пряде» Доля [2]. Декоративна композиція є не лише художнім, а й культурно-освітнім твором, що може використовуватися у виставковій та просвітницькій роботі з популяризації традиційної культури.

Таким чином, синтез текстильної аплікації та писанкарства відкриває нові можливості для розвитку декоративного мистецтва і збереження культурної спадщини України. Декоративна композиція «Доля» є прикладом органічного поєднання традиційних українських символів і технік із сучасним художнім вирішенням, де нитка стає метафорою долі, а писанка – знаком відродження і зв'язку поколінь.

Література:

1. Бурдо Н. Б. Трипільська культура. Спогади про золотий вік / Н. Б. Бурдо, М. Ю. Відейко. – Харків : Фоліо, 2007. – 415 с.
2. Килимник С. Ф. Український рік у народних звичаях в історичному освітленні / С. Ф. Килимник. – Вінніпег : Вид-во «Волинь», 1962. – Кн. 2. – 372 с.
3. Манько В. Українська народна писанка / В. Манько. – Львів : Свічадо, 2001. – 48 с.
4. Найден О. С. Орнамент українського народного мистецтва. Дослідження / О. С. Найден. – Київ : Наукова думка, 2007. – 224 с.
5. Яценко В. Я. Аплікація в образотворчому мистецтві та трудовому навчанні / В. Я. Яценко. – Київ : Освіта, 1996. – 128 с.

ОСТРІВСЬКА ЮЛІАНА

*здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
ОПП «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво»
Науковий керівник: канд. пед. наук., доцент ХРЕНОВА Вікторія*

ІДЕЯ ТА ХУДОЖНЬО-ОБРАЗНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ТЕМИ ДЕКОРАТИВНОЇ КОМПОЗИЦІЇ «ВСЕ ПОЧИНАЄТЬСЯ З ЛЮБОВИ» ЗА МОТИВАМИ ПОДІЛЬСЬКОГО РОЗПИСУ У ВИШИВАЛЬНІЙ ТЕХНІЦІ

«Людина без роду – як дерево без коріння», – говорить українське народне прислів'я, і в цих словах закладене глибоке розуміння значення родинної пам'яті для кожної людини. Знання свого роду та походження є важливою складовою формування особистості, адже це не лише перелік імен чи сімейних спогадів, а духовна основа, що пов'язує людину з її минулим і допомагає усвідомити власну ідентичність. Історія окремої сім'ї водночас є частиною історії народу, тому, звертаючись до свого коріння, людина відкриває себе через життєвий досвід і долі своїх предків.

Упродовж століть український народ проходив через численні випробування, які неодноразово загрожували втраті історичної пам'яті та національної ідентичності. Голодомори, війни, депортації, знищення архівів і родинних документів призвели до того, що багато людей сьогодні майже не знають власного коріння. Часто навіть імена прабабусь і прадідусів залишаються невідомими, хоча саме їхні долі є невід'ємною частиною нашої особистої та родинної історії. З часом ці спогади перестають бути лише сухими архівними записами чи уривчастими переказами очевидців. Вони набувають глибшого значення, перетворюючись на живий зв'язок між поколіннями та своєрідний голос пам'яті. Звертаючись до минулого, людина починає гостріше усвідомлювати цінність життя, спадковість поколінь і той складний історичний шлях, завдяки якому існує сьогодні.

Серед темряви тих тяжких випробувань, через які довелося пройти українському народові, особливу силу мала любов – до родини, рідної землі, пам'яті про предків і власного народу. Саме вона допомагала людям вистояти у найскладніші часи, зберегти людяність і не втратити зв'язок між поколіннями. Любов ставала невидимою, але надзвичайно міцною основою, що об'єднувала родини навіть тоді, коли історичні події руйнували звичний уклад життя, а пам'ять про минуле намагалися стерти. Вона виявилася сильнішою за час і обставини, продовжуючи жити у родинних спогадах, традиціях і духовній спадщині, що передається від покоління до покоління.

Спадкоємність поколінь полягає не лише у передачі прізвища чи генетичного зв'язку. Передусім це передача життєвого досвіду, турботи, моральних цінностей і духовної підтримки, які формують основу для майбутніх поколінь. Навіть ті пращури, чий імена з часом могли стертися з пам'яті, залишили після себе невидимий, але важливий слід через свої вчинки, почуття та прагнення зберегти життя попри всі труднощі. Осмислюючи значення роду, людина починає усвідомлювати, що без цього духовного зв'язку неможливе справжнє продовження традиції й пам'яті. Саме любов, взаємна підтримка та відданість родині стають тією основою, на якій тримається безперервність поколінь і народжується майбутнє.

Ця сакральна ідея єдності поколінь потребувала свого символічного та матеріального втілення. Наші пращури не залишали філософських трактатів про значення родини чи спадкоємності поколінь, проте закладали ці уявлення у символах, які супроводжували їх у повсякденному житті: в орнаментах рушників, килимів, настінних розписів і предметів побуту. Одним із найглибших і найвиразніших образів народної культури стало Дерево Роду – символ безперервності життя, пам'яті про предків та духовного зв'язку між поколіннями. Водночас для глибшого розуміння цього образу необхідно звернутися до ширшого явища народної культури – символіки Дерева Життя, або Світового Дерева, яке посідає важливе місце у традиційних уявленнях багатьох народів.

Згідно з працею С. Косяк, Дерево Життя в українській народній культурі виступає центральним символом, що відображає цілісну картину будови Всесвіту та структуру Буття. Цей образ є універсальним архетипом, спільним для багатьох народів світу, і в найширшому сенсі втілює структуру єдності Роду, протистояння добра і зла, а також саму сутність людського життя. У міфологічній свідомості Дерево Життя часто ототожнюється зі Світовим Деревом і виступає як вісь Всесвіту, що з'єднує різні світи: небо і землю, людей і богів, матерію і дух. Воно слугує своєрідним каналом, по якому циркулює сила та енергія космічного простору [1].

Сакральний зміст Дерева Життя доповнюється образом «Вогню Життя» – особливої квітки на вершині, яку охороняють два світлі духи, часто зображувані у вигляді птахів. Птахи відіграють важливу роль у символічній системі: біля підніжжя вони оберігають стовбур від злих духів, а вгорі виступають провідниками світла та божественної енергії.

Саме Дерево уособлює безсмертя, нескінченність життя та вічне оновлення, де плоди є символом минулого і людських діянь, а вічнозелена сутність нагадує про невичерпність життєвих сил природи. Його коріння сягає глибини віків а крона спрямована до небес, де днює сонце [1].

З часом Дерево Життя змінюється, трансформується та переростає в родинне. Різниця полягає в тому, що Родинне Дерево стає носієм інформації більш вузького характеру й відстежує походження певного роду та сім'ї. Його ще називають генеалогічним тому, що в структурі простежується життя різних поколінь одного роду. Існує думка, що Дерево Роду – це гілочка зі Світового Древа, пересаджена в землю – це земний, людський рід, в якому об'єднані прашури та їхні нащадки, що нині живуть та ще не народжені. Традиційно цей символ виростає з посудини – горщика або вазона, через що візерунок часто називають «Вазон». Форма горщика має своє значення та правила зображення: він повинен мати широку основу для стійкості, що забезпечує стабільність родинного життя. З вазона піднімається стовбур, який уособлює силу та міцність родини, що живиться енергією землі. Характерною особливістю є те, що стовбур завжди залишали чистим, не перевантажуючи його зайвими деталями, оскільки вважалося, що вони можуть виснажити дерево і знесилити рід [1].

Структура крони Древа Роду чітко розмежовує світи мертвих, живих та майбутніх поколінь. Нижні гілки, що символізують світ Нави (пращурів), зображувалися схиленими донизу. Середня частина дерева, відповідає земному світу і сучасному життю родини. Гілки тут тягнуться вгору, часто виростаючи одна з одної, що демонструє безперервну спадкоємність поколінь від дідів до батьків і дітей. Верхні ж гілки увінчані пуп'янками, квітками та листочками, які уособлюють дітей та майбутнє роду. Саме нащадки мали виконати свій обов'язок перед родом – продовжити його існування та забезпечити безперервність поколінь. Згідно з народними уявленнями, душі прашурів, які перебувають у Наві, могли повернутися у світ живих через своїх нащадків і продовжити шлях духовного розвитку [1].

Візуальним центром та основою декоративної композиції «Все починається з любові» є вазон, з якого виростає Дерево. Форма горщика слугує символом стійкості, але в авторській інтерпретації цей горщик стилізовано під форму серця (див. рисунок 1).

Рисунок 1 – Горщик стилізований під серце

Це пряме відображення назви твору: усе бере свій початок із серця, з любові. Любов виступає тією основою, на якій тримається цілісність сім'ї. Ця ідея набуває особливої гостроти у сучасному контексті, коли українцям знову доводиться боротися за своє існування. Досвід минулих поколінь показує, що в найтемніші часи виживали та трималися разом ті родини, де людям було не байдуже одне на одного. Відсутність любові та поваги руйнує сім'ю зсередини, позбавляючи її щасливого майбутнього, натомість любов дозволяє зберегти зв'язки навіть крізь відстані та втрати, виступаючи тією невидимою силою, що сильніша за час.

З вазона-серця піднімається стовбур, що розгалужується на три класичні яруси, які структурують крону Дерева Роду та розмежують світи мертвих, живих та майбутніх поколінь. Нижні гілки уособлюють предків (див. рисунок 2, а). Середня частина дерева відповідає земному світу і теперішньому життю родини (див. рисунок 2, б).

а – нижні гілки; б – середні гілки
Рисунок 2 – Два яруси Дерева роду

Саме на цьому ярусі розміщені птахи, які традиційно виступають провідниками світла та божественної енергії, а також являють собою охоронцями роду і посередниками між світами. В розробленій композиції птахи покликані оберігати теперішнє покоління від лиха та закликати сімейне щастя.

Також, по всій структурі вазона можна помітити стилізовані елементи калини та дубового листа. Це давні образи української символіки, що відображають об'єкти живої природи та уособлюють чоловічу силу, мужність та жіночу красу і здоров'я. У композиції вони використані як оберегові символи, покликані передати ідею гармонії, добробуту та процвітання обох статей в родині.

Верхні гілки відображають дітей та майбутнє роду (див. рисунок 3, а). Вони тягнуться до сакрального центру композиції верхівки, де традиційно розміщується квітка «Вогню Життя». У представленому ескізі роль цієї квітки-енергії відіграє стилізований соняшник (див. рисунок 3, б).

а – верхні гілки; б – квітка соняшник
Рисунок 3 – Верхній ярус Дерева роду та квітка енергії

Хоча ця рослина з'явилася на українських землях пізніше за формування давніх розуміння про сакральний зміст інших рослин, але у сучасній свідомості вона стала стійким символом сонця. Соняшник завжди повертає свою голову за сонячним промінням, вбираючи в себе життєву силу небесного світила. Гілки майбутніх поколінь розташовані найближче до цього сонячного центру, та покликані вбирати в себе цю енергію, щоб мати достатньо сил для свого майбутнього життя.

Також під час розроблення композиції увагу було приділено значенню обрамлення роботи. Для цього використано хвилясту рамку, доповнену дрібними крапками (див. рисунок 4). У традиційній українській символіці хвиляста лінія, відома як безкінечник або меандр, є одним із давніх символів води, життєвої енергії, безперервності буття та плинності часу. У народних уявленнях цей орнамент також виконував оберегову функцію та символізував захист родини і домашнього простору. Крапки між хвилястими лініями асоціюються із зерном і є уособленням родючості, зародження та продовження життя.

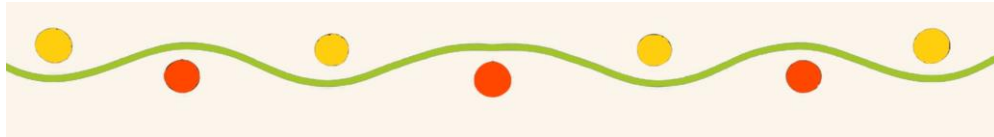

Рисунок 4 – Хвиляста рамка з крапками в обрамлені роботи

Таким чином, обрамлення виконує також і функцію засобу композиції, що об'єднує всі елементи твору в цілісну структуру та підсилює його символічний зміст. Разом із тим, хвиляста рамка формує навколо Дерева Роду умовний захисний простір, акцентуючи ідею безперервності життя, родинної єдності та спадкоємності поколінь.

Стилістичною основою композиції, ескізного пошуку та художнього аналізу став подільський хатній розпис. Звернення до цієї традиції дало змогу використати елементи українського народного мистецтва та адаптувати їх до сучасного художнього вирішення твору. Вибір саме подільського розпису зумовлений його характерними стилістичними особливостями. Порівняно з більш декоративно насиченим петриківським чи контрастним самчиківським розписами, подільський вирізняється стриманішою пластикою, локальністю та узагальненістю форм.

Традиційні подільські вазони, якими оздоблювали печі, мають чітку графічну побудову. Такі особливості є доцільними для адаптації мотивів у вишивальну техніку, де важливе значення мають точність форми, ритм ліній і конструктивна чіткість елементів. Шлях до фінального ескізу декоративної композиції лежав через аналіз сучасного подільського розпису, де в подальшому було розроблено перший ескіз. Початковий етап ескізного пошуку мав експериментальний характер. Перший варіант композиції (див. рисунок 5) створювався під впливом творчості сучасних майстрів, зокрема робіт Сергія Бугая, у яких традиції подільського розпису висвітлені в сучасному художньому контексті.

Рисунок 5 – Перший варіант ескізу

Аналіз його творів став основою для спроби використати подібні стилістичні елементи у власному ескізі. Проте цей варіант не набув композиційної цілісності та мав характер поєднання окремих декоративних мотивів без чіткої внутрішньої структури. Основна ідея твору не отримала достатнього змістовного й образного вираження. У процесі аналізу також стало очевидним, що надмірна орієнтація на творчість сучасного митця може призвести до втрати автентичності.

Сучасні художники, працюючи з традиційними мотивами, інтерпретують їх відповідно до власного професійного бачення та вимог сучасного мистецького середовища. У результаті форми, лінії та композиційні рішення набувають більшої стилізації й декоративної завершеності. Проте орієнтування на вже переосмислені іншим митцем зразки можуть призвести до втрати характерних рис саме народного мистецтва розпису що був притаманний Поділля.

З огляду на це було прийнято рішення звернутися до автентичних зразків подільського хатнього розпису. Такий підхід був обумовлений художніми і змістовими чинниками, адже тема кваліфікаційної роботи пов'язана з пам'яттю поколінь, родовим корінням і збереженням культурної спадщини. Звернення до першоджерел дало змогу більше відчувати особливості традиційного розпису та використати їх у створенні власної композиції без втрати їх характерних рис.

Естетичні потреби українського народу завжди знаходили свій вияв у традиційному способі життя. Справжнім феноменом є здатність жінок Поділля поєднувати важку фізичну працю зі створенням художніх розписів та витончених рослинних мотивів. Декорування оселі слугувало важливим критерієм оцінки господині, що мало вагу для родин із незаміжніми доньками. Елементи декору подільських хат є свідченням сильного розуміння світу, поєднуючи в собі багатовікову народну мудрість і візуальну лаконічність [2].

Подільський настінний розпис вирізняється високою декоративністю, делікатністю та витонченістю ліній. Традиційно він слугував для оздоблення інтер'єрів: орнаментами вкривали печі, комини, сволоки, а також площини навколо вікон і дверей. Подекуди майстрині розмальовували навіть стелі та долівки. Такий підхід нині викликає особливе захоплення дослідників, адже він свідчить про глибокі естетичні потреби тогочасного населення Поділля та самотність його художньої спадщини в повсякденному побуті [3].

Головним і найпоширенішим мотивом подільського стінопису є умовне зображення рослини, відоме в науковій літературі як «вазон», «Дерево життя», «квітка» чи «гілце». Цей символ щедро прикрашав як внутрішній простір хати, так і зовнішні фасади. Композиція та деталізація «дерев» залежали виключно від уяви та творчого хисту автора. Важливо, що цей мотив є наскрізним для культури регіону – він зустрічається на писанках, тканих килимах, вишитих рушниках та гончарних виробках. Другим за популярністю елементом був квітковий вінок, який міг мати форму замкненого кола або витягнутої гірлянди. Особливої уваги заслуговують анімалістичні мотиви: зображення птахів часто вліталися в рослинний орнамент або утворювали парні симетричні композиції обабіч центральної квітки чи деревця [5].

Попри те, що перший варіант ескізу був відхилений через невідповідність поставленим завданням, він відіграв важливу роль у побудові фінальної композиції (див. рисунок 6). Саме з нього було запозичено основний композиційний каркас: вазон як центральну основу, принцип симетричного розгалуження гілок, розміщення птахів у середній частині композиції та декоративне обрамлення.

Рисунок 6 – Фінальний ескіз

Отже, у процесі теоретичного дослідження та ескізного пошуку було сформовано цілісне художньо-образне вирішення декоративної композиції «Все починається з любові» мотивами подільського розпису у вишивальній техніці.

Опрацювання символіки Дерева Життя та Дерева Роду, аналіз традиційного подільського хатнього розпису й звернення до автентичних джерел народного мистецтва дали змогу сформуванню змістовну та стилістичну основу твору. У результаті було створено композицію, у якій поєднано традиційні символи української культури, оберегові мотиви та авторське художнє бачення. Усі елементи твору підпорядковані єдиній ідеї збереження родинної пам'яті, духовної спадкоємності поколінь і утвердження любові як основи життя та єдності родини.

Перелік джерел посилання:

- 1 Косяк С. М. Символіка дерева в українській народній культурі / С. М. Косяк // Гуманітарний вісник. Історичні науки. – 2019. – Число 30, вип. 14. – С. 56–63.
- 2 Поділля [Електронний ресурс] // Етнографічний комплекс «Українське село». – URL: <https://etno-selo.com.ua/muzej/ekspozycja/podillja/>.
- 3 Подільський розпис відроджується! [Електронний ресурс] – URL: <https://surl.li/bsrehm>.
- 4 Декоративний розпис [Електронний ресурс] // vocnt.org.ua. – URL: <https://surl.li/hmpqsy>.
- 5 Олійник І. Як на Поділлі сто років тому розписували хати до Великодня: історія у фото [Електронний ресурс] / І. Олійник // ue.ua. – URL: <https://surl.li/ypcudx>.

САМБОРСЬКА БОГДАНА

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
ОПП «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво»
Науковий керівник: канд.техн.наук, ст. викладач МІЩЕНКО Олена

ХУДОЖНЬО-ТЕХНОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОЄДНАННЯ МАТЕРІАЛІВ РІЗНОЇ СТРУКТУРИ В ПРИ ВИГОТОВЛЕННІ ВИРОБІВ У ТЕХНІЦІ КВІЛТИНГ

Сьогодні квілтинг є самостійним видом декоративного мистецтва. У техніці квілтингу виготовляють такі вироби декоративного мистецтва, як інтер'єрні настінні панно, авторський одяг та аксесуарим для нього, художні покривала та об'ємно-просторові

текстильні скульптури. Одним із провідних засобів художньої виразності в арт-квілті є синергія різнофактурних матеріалів (шовк, льон, шкіра, органза, неткані матеріали тощо), що дозволяє створити тривимірні ефекти та глибокі колористичні пласти. Комбінування в одному виробі матеріалів, що кардинально відрізняються за волокнистим складом та будовою дозволяє досягти унікального візуального та тактильного рельєфу. Проте відмінність фізико-механічних властивостей пакету матеріалів створює комплекс технологічних викликів.

Метою роботи є аналіз деформаційних процесів, що виникають при з'єднанні різних за будовою та фактурою матеріалів, та розроблення рекомендацій щодо збереження формостійкості виробів.

Художня виразність виробів виготовлених у техніці квілтинг забезпечується за рахунок контрасту або нюансу поверхонь. Так поєднання глянцевого та матових структур дозволяє керувати світлотінню на поверхні виробу. Використання органзи або фатину поверх щільного матеріалу створює ефект глибини.

Однак, матеріали, що забезпечують композиційну єдність виробу мають різні а інколи протилежні властивості: формостійкість, жорсткість, щільність, зсідання, драпування, еластичність, сипкість тощо.

Вибір технологічного рішення зміни властивостей матеріалів, що входять в пакет індивідуально адаптуються під кожен виріб, залежно від його призначення та художнього завдання щодо формування заданої об'ємно-просторової форми.

Успіх реалізації проєктованого виробу залежить від правильного підбору дублюючих матеріалів, інструментарію та технологічних параметрів строчки, що нівелюють різницю у фізичних властивостях тканин.

У процесі виготовлення експериментального зразка (серветки) поєднано чотири матеріали: бязь (матеріал верху), флізелін (з'єднувальний матеріал), синтепон (наповнювач), ситець (підкладка).

Виявлено, що головними деструктивними факторами під час роботи є посадка прокладкового та підкладкового матеріалу під час вистьобування.

Для вирішення цих завдань запропоновано наступний технологічний алгоритм:

- деталі з прокладкового і підкладкового матеріалів викроювати на 2...5 см більшими за основну деталь;
- при вистьобуванні деталей кожен наступну строчку виконувати у протилежний бік від попередньої;
- довжина стібка при вистьобуванні 3...4 мм.

Комбінування матеріалів різної структури у квілтингу розширює арсенал засобів художньої виразності для створення сучасного художнього образу, перетворюючи плоску поверхню на рельєфне полотно.

Література

1. Куцевський М. О., Швець Г. С. Матеріалознавство швейного виробництва : навч. посіб. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2021. 412 с.
2. Слізков А. М. Основи технологічної експертизи текстильних матеріалів : навч. посіб. Київ : КНУТД, 2019. 232 с.
3. Кольська Марія Печворк і квілтинг. URL: https://loveread.ec/read_book.php?id=72476&p=1.
4. Кусько К. Сучасна текстильна аплікація України // Вісник Львівської національної академії мистецтв. Вип. 36, 2018. С. 124-144.

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ В АВТОМОБІЛЬНОМУ ТРАНСПОРТІ

ДУША ДЕНИС

*здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
ОПП «Професійна освіта. Транспорт (Обслуговування та ремонт автомобілів)»
Науковий керівник: канд. пед. наук., доцент БОХОНЬКО Євген*

ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ КОНТРОЛЮ ТЕХНІЧНОГО СТАНУ АВТОМОБІЛІВ

Сучасний розвиток автомобільної галузі характеризується активним впровадженням цифрових технологій, спрямованих на підвищення безпеки, надійності та ефективності експлуатації транспортних засобів. Зростання складності конструкції сучасних автомобілів обумовлює необхідність використання новітніх методів контролю їх технічного стану. Традиційні методи діагностування поступово доповнюються цифровими системами моніторингу, які забезпечують безперервний збір, обробку та аналіз інформації про роботу основних вузлів і агрегатів автомобіля [1, с. 112–118; 2, с. 205–212].

Одним із найбільш поширених інструментів цифрового контролю є бортова діагностична система OBD-II. Вона дозволяє отримувати інформацію про параметри роботи двигуна, трансмісії, системи живлення, електронних блоків керування та інших компонентів автомобіля. Використання спеціалізованих діагностичних сканерів забезпечує оперативне виявлення несправностей і скорочення часу на проведення технічного обслуговування [4, с. 874–882].

Важливим напрямом розвитку є застосування телематичних систем. Такі системи забезпечують передачу даних про технічний стан транспортного засобу в режимі реального часу через мережі мобільного зв'язку або Інтернет. Завдяки цьому власники автомобілів та сервісні центри можуть здійснювати дистанційний моніторинг роботи транспортних засобів, контролювати витрати пального, параметри руху, стан акумуляторної батареї та інші експлуатаційні показники [1, с. 256–262; 3, с. 5–8].

Особливу роль відіграють датчики контролю технічного стану автомобіля. Сучасні транспортні засоби оснащуються численними сенсорами, які контролюють температуру двигуна, тиск мастила, стан гальмівної системи, тиск у шинах та інші параметри. Інформація від датчиків надходить до електронних блоків керування, де здійснюється її аналіз та формування повідомлень про можливі відхилення від нормативних значень [2, с. 298–304; 4, с. 893–901].

Перспективним напрямом є використання технологій штучного інтелекту та машинного навчання для прогнозування технічного стану автомобілів. Аналіз великих масивів експлуатаційних даних дозволяє визначати ймовірність виникнення несправностей ще до появи їх зовнішніх ознак. Це створює передумови для впровадження концепції прогнозного технічного обслуговування, що сприяє зниженню витрат на ремонт і підвищенню рівня безпеки експлуатації транспортних засобів [3, с. 9–11].

Таким чином, використання цифрових технологій для контролю технічного стану автомобілів є важливим напрямом розвитку сучасної автомобільної галузі. Застосування бортових діагностичних систем, телематичних платформ, сенсорних технологій та інтелектуальних алгоритмів аналізу даних дозволяє підвищити ефективність технічного обслуговування, зменшити кількість відмов транспортних засобів і забезпечити безпечну експлуатацію автомобілів [1; 2; 4].

Література

1. Бажинов О. В., Смирнов О. П. Технічна експлуатація автомобілів : підручник. Харків : ХНАДУ, 2019. 463 с.
2. Биков В. Ю. Цифрова трансформація суспільства і розвиток комп'ютерно-технологічної платформи освіти і науки України. Інформаційні технології і засоби навчання. 2019. Т. 73, № 5. С. 1–17.
3. Bosch Automotive Handbook / Robert Bosch GmbH. 10th ed. Stuttgart : Robert Bosch GmbH, 2018. 1168 p.
4. Волков В. П. Технічна експлуатація автомобілів та їх сервіс : підручник. Київ : Каравела, 2018. 504 с.

КИРИЛЮК ДМИТРО

*здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
ОПП «Професійна освіта. Транспорт (Обслуговування та ремонт автомобілів)»
Науковий керівник: канд. пед. наук., доцент БОХОНЬКО Євген*

ТЕХНІЧНЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ ДВИГУНІВ ВНУТРІШНЬОГО ЗГОРЯННЯ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Двигун внутрішнього згоряння залишається основним джерелом енергії для більшості транспортних засобів. Ефективність роботи автомобіля, його надійність, економічність та екологічні показники значною мірою залежать від технічного стану силового агрегату [1, с. 12; 2, с. 25]. Незважаючи на активний розвиток електромобільного транспорту, значна частина автомобільного парку України та світу продовжує експлуатуватися саме з двигунами внутрішнього згоряння. Ефективність роботи автомобіля, його надійність, економічність та екологічні показники значною мірою залежать від технічного стану силового агрегату.

У процесі експлуатації двигун працює в умовах високих механічних, теплових та хімічних навантажень. Це спричиняє поступове зношування деталей циліндро-поршневої групи, кривошипно-шатунного механізму та систем забезпечення роботи двигуна [2, с. 34; 5, р. 147]. Постійна дія сил тертя, підвищених температур і продуктів згоряння палива спричиняє поступове зношування деталей циліндро-поршневої групи, кривошипно-шатунного механізму, систем змащення, охолодження та живлення. Внаслідок цього погіршуються експлуатаційні характеристики двигуна, збільшується витрата палива та мастильних матеріалів, зростає ймовірність виникнення відмов і дороговартісних ремонтів.

Одним із найефективніших способів підтримання працездатності двигуна є своєчасне технічне обслуговування, яке дозволяє попереджати розвиток несправностей та продовжувати ресурс агрегату [1, с. 54; 3, с. 87]. Система технічного обслуговування передбачає виконання комплексу профілактичних заходів, спрямованих на підтримання працездатного стану двигуна та попередження розвитку несправностей. До основних операцій належать контроль рівня та стану моторної оливи, заміна фільтрів, перевірка систем охолодження і живлення, комп'ютерна діагностика електронних систем керування двигуном та контроль технічних параметрів його роботи.

Сучасні двигуни оснащуються системами безпосереднього впорскування палива, турбонаддуву та електронного керування, що значно підвищує вимоги до якості технічного обслуговування та діагностування [4, р. 682; 5, р. 321]. Використання систем безпосереднього впорскування палива, турбонаддуву, рециркуляції відпрацьованих газів та інших екологічних технологій підвищує вимоги до якості пального, мастильних матеріалів і

дотримання регламентів обслуговування. Недостатня увага до технічного стану таких систем призводить до утворення нагару, закоксування деталей, підвищеного зношування та зниження ресурсу двигуна.

Перспективним напрямом підвищення ефективності технічного обслуговування є впровадження сучасних засобів діагностики. Використання комп'ютерних сканерів, відеоендоскопів, електронних систем моніторингу технічного стану дозволяє виявляти несправності на ранніх стадіях та запобігати їх подальшому розвитку. Важливу роль також відіграє застосування високоякісних моторних оливо, спеціальних присадок, технологій безрозбірного очищення паливних систем і оптимізація інтервалів технічного обслуговування відповідно до реальних умов експлуатації автомобіля. Використання комп'ютерної діагностики, сучасних моторних оливо та оптимізованих регламентів технічного обслуговування дозволяє зменшити інтенсивність зношування деталей і підвищити експлуатаційну надійність двигунів внутрішнього згоряння [2, с. 118; 4, р. 715].

Отже, технічне обслуговування двигунів внутрішнього згоряння є важливою складовою забезпечення надійності та безпеки автомобільного транспорту. Своєчасне виконання профілактичних робіт, використання сучасних діагностичних технологій і дотримання рекомендацій виробників дозволяють суттєво продовжити ресурс двигуна, зменшити витрати на ремонт та підвищити ефективність експлуатації транспортних засобів.

Література

1. Бажинов О. В., Смирнов О. П. Технічна експлуатація автомобілів. Харків : ХНАДУ, 2018.
2. Биков В. П. Надійність автомобілів та основи технічної експлуатації. Київ : Каравела, 2019.
3. Чабанний В. Я. Ремонт автомобілів : навчальний посібник. Кропивницький : Кіровоградська районна друкарня, 2007.
4. Bosch Automotive Handbook. 11th Edition. Stuttgart : Robert Bosch GmbH, 2023.
5. Heywood J. B. Internal Combustion Engine Fundamentals. 2nd Edition. New York : McGraw-Hill Education, 2018.

ЛЕЩИШИН ПАВЛО

*Хмельницький національний університет (м. Хмельницький)
Науковий керівник – канд. техн. наук, доцент Красильников Сергій*

ХАРАКТЕРИСТИКА ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ АВТОМОБІЛЬНИХ ДВИГУНІВ

Автомобільний двигун є серцем будь-якого транспортного засобу й одночасно – ключовим елементом, що визначає рівень паливної ефективності, екологічної безпеки та експлуатаційних характеристик автомобіля. Понад ста років двигуни внутрішнього згоряння (ДВЗ) домінували у світовій автомобільній промисловості, однак під впливом нафтових криз, загострення екологічних проблем та стрімкого розвитку альтернативних технологій галузь переживає кардинальні трансформації. Розуміння цих тенденцій є важливим для майбутніх педагогів професійного навчання за спеціалізацією «Транспорт», адже саме вони готуватимуть нові покоління фахівців автосервісу.

Перша нафтова криза 1973 року змусила автовиробників докорінно переглянути підходи до проектування силових агрегатів. Нафтове ембарго Організації країн – експортерів нафти спричинило чотириразове зростання цін на паливо, що спонукало провідні автомо-

більні компанії (Ford, General Motors, Volkswagen) активно розробляти паливно-ефективні двигуни меншого об'єму [1]. Криза 1979 року посилила ці тенденції, зокрема у США було введено стандарти Corporate Average Fuel Economy (CAFE), що встановлювали граничні норми витрати пального для автовиробників.

Відповіддю промисловості на кризові явища стала технологія даунсайзингу – зменшення робочого об'єму циліндрів за рахунок турбонаддуву та безпосереднього впрыску палива. До прикладу це двигун Ford EcoBoost 1.0 л з потужністю до 125 к.с., що замінив атмосферний двигун 1.6 л і забезпечив зниження витрати пального на 20%. Схожий шлях обрали компанії BMW (серія TwinPower Turbo), Volkswagen (EA211 TSI) та інші виробники. Така тенденція стала домінуючою у 2000-2010-х роках і залишається актуальною донині [2].

Паралельно розвивалися системи рекуперації кінетичної енергії (KERS), циліндрового деактивування (Honda Cylinder Deactivation, GM Active Fuel Management) та варіаторні системи газорозподілу (VTEC, VANOS). Усі ці технології спрямовані на скорочення споживання нафтопродуктів, яке залишається критичним показником у контексті нестабільності нафтового ринку.

Екологічний чинник став другим за значущістю рушієм еволюції двигунів. Запровадження в Європейському Союзі стандартів Euro (від Euro 1 у 1992 р. до Euro 6d у 2020 р.) встановило жорсткі обмеження на викиди NO_x, CO та твердих частинок [3]. Виконання вимог Euro 6 вимагало впровадження каталітичних нейтралізаторів з вибірковою каталітичним відновленням (SCR), фільтрів твердих частинок (DPF) та систем рециркуляції відпрацьованих газів (EGR).

Скандал «Дизельгейт» 2015 року, коли Volkswagen було викрито у маніпуляціях із результатами тестів викидів дизельних двигунів EA189, поставив під сумнів перспективи традиційних ДВЗ і прискорив перехід до електрифікованих трансмісій. Після цього низка країн оголосили плани заборони продажу автомобілів з виключно бензиновими та дизельними двигунами: Норвегія – з 2025 року, Велика Британія та Франція – з 2030, Євросоюз у цілому – з 2035 [4].

Актуальними напрямками вдосконалення ДВЗ з погляду екології експерти вважають перехід на стиснений природний газ (CNG) та зріджений нафтовий газ (LPG), що дозволить знизити викиди CO₂ на 15–25%; застосування синтетичного пального (e-fuel) – нейтральний вуглецевий баланс; розробку воднево-паливних двигунів (BMW Hydrogen 7, Toyota GR Yaris H2); гібридизацію силових установок (Toyota Prius, Honda CR-V Hybrid) та ін.

Найбільш радикальною тенденцією, на наш погляд, є перехід від ДВЗ до електродвигунів. Електромобілі (BEV) не мають двигуна внутрішнього згоряння взагалі, натомість застосовують тягові електродвигуни в поєднанні з акумуляторними батареями. Tesla Model 3 з двигуном потужністю 283 кВт забезпечує прискорення 0-100 км/год за 3,1 с і запас ходу понад 500 км – показники, недосяжні для більшості ДВЗ за такої ж ефективності [2].

Гібридні установки (HEV, PHEV, MHEV) посідають проміжне місце, оскільки ДВЗ у них доповнюється електромотором, що рекуперує енергію гальмування та забезпечує тягову підтримку. Компанія Toyota є незаперечним лідером гібридних технологій – лінійка Hybrid Synergy Drive налічує понад 20 млн проданих автомобілів. Паливні елементи (FCEV) – Toyota Mirai, Hyundai Nexo – представляють наступний щабель еволюції, коли водень перетворюється на електроенергію безпосередньо в стелі паливних елементів без згоряння.

Розглянуті тенденції розвитку автомобільних двигунів характерні для транспортних засобів різних сфер застосування: легковий транспорт (MHEV, BEV, FCEV), вантажний транспорт (LNG, CNG, водневі ДВЗ – Cummins X15H, IVECO S-Way NP), міський громад-

ський транспорт (електроавтобуси BYD, Solaris Urbino Electric, тролейбуси з автономним ходом), сільськогосподарська та будівельна техніка (CNH Industrial, John Deere – переходять на Stage V / Tier 4 Final двигуни з SCR+DPF).

Для фахівців професійної освіти знання тенденцій розвитку автомобільних двигунів є принципово важливим. Підготовка фахівців з обслуговування та ремонту автомобілів сьогодні вимагає не тільки розуміння роботи класичних ДВЗ, а й компетентностей у діагностиці гібридних і електричних систем, роботи з високовольтним обладнанням, у програмуванні блоків керування двигуном (ECU) та обслуговуванні систем очищення відпрацьованих газів [5].

Відтак, розвиток автомобільних двигунів визначається трьома ключовими векторами: реакцією на нафтові кризи, відповіддю на екологічні вимоги та масштабною електрифікацією транспорту. Ці тенденції кардинально змінюють вимоги до кваліфікації фахівців автотранспортної галузі і ставлять нові завдання перед системою професійної освіти.

Література

1. Сирота, В. І., & Сергієнко, О. А. (2018). *Двигуни внутрішнього згоряння* : навч. посіб. НТУ «ХП» — 312 с.
2. Андреев, А. Г. (2021). *Електромобілі та гібридні автомобілі: принципи роботи і перспективи розвитку*. Техніка. — 256 с.
3. Regulation (EC) No 715/2007 of the European Parliament and of the Council of 20 June 2007 on type approval of motor vehicles with respect to emissions from light passenger and commercial vehicles (Euro 5 and Euro 6). (2007). *Official Journal of the European Union*.
4. European Commission. (2023). *Regulation (EU) 2023/851 amending Regulation (EU) 2019/631 as regards strengthening the CO₂ emission performance standards for new passenger cars and new light commercial vehicles*. ЕС.
5. Кузьменко, Ю. В. (2022). Підготовка кваліфікованих робітників автомобільного профілю в умовах технологічних змін. *Педагогіка і психологія професійної освіти*, 3, 45–58.

РИМАРЧУК ВІТАЛІЙ

*здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
ОПП «Професійна освіта. Транспорт (Обслуговування та ремонт автомобілів)»
Науковий керівник: канд. пед. наук., доцент БОХОНЬКО Євген*

РОЗРОБКА ТА ОПТИМІЗАЦІЯ ГРАФІКА ТЕХНІЧНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ АВТОМОБІЛЯ TOYOTA C-HR

Сучасні автомобілі характеризуються високим рівнем технічної складності, що підвищує вимоги до організації їх технічного обслуговування. Ефективне планування технічних впливів дозволяє підтримувати транспортний засіб у працездатному стані, зменшувати експлуатаційні витрати та підвищувати безпеку руху [1].

Метою дослідження є розробка та оптимізація графіка технічного обслуговування автомобіля Toyota C-HR з урахуванням конструктивних особливостей транспортного засобу та умов його експлуатації.

У ході роботи було проаналізовано конструкцію автомобіля Toyota C-HR, нормативну документацію виробника та чинники, що впливають на періодичність виконання технічного обслуговування. Особливу увагу приділено впливу дорожніх, кліматичних та експлуатаційних умов на технічний стан автомобіля [3].

Toyota C-HR є сучасним компактним кросовером, оснащеним електронними системами керування двигуном, трансмісією, гальмівною системою та комплексом систем активної безпеки. Наявність великої кількості електронних компонентів потребує використання сучасних засобів діагностики та своєчасного проведення профілактичних робіт.

У процесі дослідження було сформовано базовий графік технічного обслуговування автомобіля на основі середньорічного пробігу 15 000 км та терміну експлуатації 5 років. Встановлено, що за умов інтенсивної міської експлуатації стандартний міжсервісний інтервал потребує коригування. У результаті розрахунків рекомендований інтервал технічного обслуговування було зменшено з 15 000 до 12 000 км [2].

Наступним етапом стала оптимізація графіка технічного обслуговування. Запропоновано диференційований підхід, відповідно до якого періодичність контролю окремих систем визначається з урахуванням їх навантаження та інтенсивності зношування. Для двигуна передбачено більш частий контроль технічного стану, заміну мастильних матеріалів і фільтрів, тоді як окремі електронні системи можуть перевірятися через більші інтервали пробігу.

Запропонований підхід дозволяє підвищити ефективність технічного обслуговування, своєчасно виявляти несправності та зменшувати витрати на ремонт. Крім того, оптимізований графік сприяє збільшенню ресурсу основних агрегатів автомобіля та підтриманню його технічної готовності на належному рівні.

Практичне значення роботи полягає у можливості використання розробленого графіка технічного обслуговування на станціях технічного обслуговування, у транспортних підприємствах та під час експлуатації автомобілів приватними власниками. Запропоновані рекомендації можуть бути використані для вдосконалення організації технічної експлуатації транспортних засобів.

Отже, результати дослідження підтверджують доцільність оптимізації графіка технічного обслуговування автомобіля Toyota C-HR з урахуванням реальних умов експлуатації. Запропонований підхід забезпечує підвищення надійності транспортного засобу, зниження експлуатаційних витрат та збільшення ресурсу його основних систем і агрегатів.

Література

1. Бойко І. С. Автомобілі та їх системи : навч. посіб. Харків : Основа, 2011. 320 с.
2. Лудченко О. А. Технічна експлуатація автомобілів : підручник. Київ : Вища школа, 2007. 527 с.
3. Toyota Technical Information System (TIS) [Електронний ресурс]. – Toyota Motor Corporation. – Режим доступу: <https://www.toyota-tech.eu>

Наукове видання

**МАТЕРІАЛИ НАУКОВОЇ СТУДЕНСЬКОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
СЕКЦІЇ КАФЕДРИ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ
ОСВІТИ І ДЕКОРАТИВНОГО МИСТЕЦТВА**

Технічний редактор: *Герніченко І.І.*

Комп'ютерна верстка: *Герніченко І. І.*

Художнє оформлення обкладинки: *Самборська О. В.*
